

AUCTORIS MONITIO
AD LECTOREM.

QUÆ in his Commentariis Responsa Sacræ Congregationis Eminentissimorum Patrum Concilii Tridentini Interpretum, sparsim pro re nata referuntur, quamquam ferè omnia exscripta fideliter, dum eidem Sacræ Congregationi essent à Secretis, ea tamen minimè habenda pro authenticis scire debes, quando Eminentissimi Cardinalis Præfecti & Secretarii subscriptione signoque carent. Neque aliud mihi consilium aut voluntas alia: imò, si quid fortasè vel Amanuensis incuriâ vel imperitiâ Typographi vel imbecillitate humanæ mentis exciderit, notâ & animadversione dignum, id totum ejusdem S. Congregationis auctoritati, judicio, censuræ ultrò subjicimus.

APPROBATIO.

VIDI jussu Reverendissimi P. Raymundi Capisucchi, Sacri Apostolici Palatii Magistri, ac maxima cum voluptate perlegi *Commentarios sive Lecturas in quinque Decretalium Libros*, compositas ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino PROSPERO FAGNANO, viro integerrimo, ac ob profundam utriusque Juris, aliarumque Scientiarum peritiam, & res in urbe præclare gestas nulli prorsus ignoto; ut qui per multos annos Sacrarum Congregationum Concilii & Episcoporum, ac Regularium successivè fuit, nunc verò sacræ itidem Congregationis super statu, seu reformatione Regularium, nec non S. Visitationis Apostolicæ simul est à Secretis, & insuper S. Pœnitentiariæ Apostolicæ Sigillator. Quas lecturas in omnibus inveni consonas orthodoxæ fidei, bonis moribus, Sacris Canonibus, Oecumenicis Conciliis, Summorum Pontificum Constitutionibus, ac Sacrarum Congregationum, præsertim superiùs expressarum Decretis, & Declarationibus; nec non in penetrandis & enucleandis intimis ac genuinis cujusque sacri textus sensibus adeò singulares & efficaces ut Juris lumen, anima Canonum, difficilis & anfractuosi forensium disceptationum itineris fidissimus ac certissimus dux non immeritò nuncupari valeant, uti quidquid Ecclesiastico imprimis foro usui esse potest locupletissimè continentes. Præcipuè admiratus sum insignes de Annatis & opinione probabili Tractatus. Quorum alter in materiâ pernecessariâ, adeòque desiderata nihil omninò desiderandum relinquit; alter verò solidam rationum, ac fundamentorum catenam delectatione præcipuam, utilitate præclaram exhibet, contra sensim serpentem animarum perniciem antidotum, remediumque præsentaneum & efficax. Quare opus censui dignissimum, quod, si eidem Reverendissimo videbitur, ad communem omnium, & singulariter in eodem Ecclesiastico foro versantium commoditatem quamprimùm in lucem edatur. In quorum, &c. Datum ex Ecclesiâ S. Mariæ de Populo hac die 19. Septembris 1659.

*Fr. Hieronymus Nicolius Romanus, Ord. Eremitarum S. Augustini
Congr. de Observ. nuncup. Lombardiæ, Sacr. Theolog. Lector, J. U. D.
nec non ejusdem Congregationis in Romana Curia Procurator Generalis.*

Imprimatur

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistr. Sacri Palatii Apostolici.
M. A. ODDUS Episcopus Perusinus Vicesg.

Imprimatur

Fr. RAYMUNDUS CAPISUCCHUS, Magist. Sac. Pal. Apof.

PROSPERI

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
In Primum Librum
DECRETALIU M.

DE SUMMA TRINITATE
ET FIDE CATHOLICA.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT I.

Primiter credimus & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, æternus, immensus & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem Personæ; sed una essentia, substantia, seu natura simplex omninò: Pater à nullo, Filius à Patre solo; ac Spiritus sanctus pariter ab utroque absque initio semper ac sine fine: Pater generans, Filius nascens: & Spiritus sanctus procedens, consubstantialis, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: unum universorum principium: creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium: qui suâ omnipotentis virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & alii dæmones à Deo quidem naturâ creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: homo verò diaboli suggestionem peccavit. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam individua; & secundum personales proprietates discreta: primò per Moysen & sanctos Prophetas, aliosque famulos suos, juxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem unigenitus Dei Filius Jesus Christus à totâ Trinitate communiter incarnatus, ex Mariâ semper Virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex animâ rationali & humanâ carne compositus, unâ in duabus naturis personâ, viam vitæ manifestius demonstravit. Qui cum secundum Divinitatem sit immortalis & impassibilis; idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno Crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis & ascendit in Cælum; sed descendit in animâ & resurrexit in carne; ascenditque

4 Dominus Alexander III. tenuit; & simpliciter generale fuit, quod Dominus Innocentius III. celebravit: utrumque ergo sic appellari potest. Ad differentiam autem Concilium Alexandri vocatur Lateranense propriè; & Concilium Innocentii generale: hæc de nuncupatione generalis Concilii.

An autem Constitutiones in Concilio editæ denominandæ sint à Papa vel à Concilio: dicam infra in c. 1. de Pañ. ubi Abb. & DD. tractant materiam. Rursus an Constitutiones editæ à Papa in Concilio censentur conciliares ad effectum derogationis, examino in c. Ex parte de Capell. Monach.

12 His circa inscriptionem expeditis, hæc Constitutio dividitur in duas partes principales. In primâ usque ad §. Una verò tractat de Summâ Trinitate & ejus operibus, de Fide Catholica & articulis Fidei in 2. de Sacramento Eucharistie, Baptismi, Penitentia & Conjugii; nec aliter solet sumari.

In principio textus nota illud verbum firmiter, id est constanter & sine ulla hesitatione, secundum illud Jacobi 1. Postulet autem in Fide nihil hastitans; Fides enim ambiguum non habet; aliâ si habet: Fides non est; sed opinio, ut Bernardus inquit lib. 5. de consideratione ad Eugenium III. & Turretrem. in Summ. de Eccles. lib. 2. c. 99. & dubius in Fide infidelis est, c. 1. infra de Hereticis, c. Aperti, & ibi gloss. in ver. titubabat 24. quæst. 1. gloss. 2. & Hostiens. hic in princip. Joan. Andr. supra in rubric. num. 11. & Bald. num. 5. Firmitas autem secundum illud hic relatum à Joan. Andr. & Bellarm. in prior. est anime constantia, quâ quis rei apprehensæ ita tenaciter adheret, ut ab ea aliquo impulsu evelli, vel separari non possit. Tanta enim debet esse fidelium constantia, ut prius austerior vita, quam Fides, c. Convenerunt 23. q. 8. Unde Fides, prout accipitur hic, ita definitur per gloss. Hostiens. & Joan. Andr. sup. in rubric. Fides est voluntaria certitudo assensuum infra scientiam, & supra opinionem constituta; quam quidem certitudinem & firmitatem infirmat Apostolus ad Hebr. 11. cum ait: Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Nam per argumentum, intellectus inducitur ad aliquid firmiter adherendum. Unde alia hæc habet, constantia, quia scilicet per auctoritatem Divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his, quæ non videntur, ut explicat D. Thomas in 2. 2. q. 4. art. 1. Quod enim Fide tenetur, propter Fidei certitudinem existimatur impossibile aliter se habere, ut idem ait qu. 1. art. 6. ad 4. Declaratio tamen Apostoli non videtur propriè definitio, sed quedam notificatio Fidei, cum non sit convertibilis cum suo definito, secundum gloss. supra in rubric. & Hostiens. num. 4. Nam spes similiter est substantia sperandarum rerum; & tamen non est Fides. Deinde definitio hæc videtur tantum loqui de futuris; cum tamen Fides sit tam de præsentibus, quam de præteritis, & futuris, eod quod habet fide ad omnia. Ad præterita quia credendum est Christum fuisse natum & passum. Ad præsentia, quia credendum est in Sacramento Altaris, Christi corpus & sanguinem sub speciebus panis & vini veraciter contineri. Ad futura, quia credere debemus ipsum venturum & iudicaturum vivos & mortuos. Adeo quod multa sunt credenda quæ tamen non sunt speranda, ut infernus; & alia hujus generis, de quibus non potest esse spes; sed timor, ut per D. Thomam in 1. 2. q. 23. art. 2. Quia spes est cupidorum, c. 1. §. fin. de elect. lib. 6. ubi id notat Archid. in ver. Spem. num. 7. & dicit extensionem appetitus in id quod appetibile est, ut idem S. Thom. declarat in 3. dist. 26. qu. 1. art. 1. Doctores tamen communiter salvant definitionem Apostoli, ut dicit Abb. supra in rubric. num. 1. eamque in specie tuerunt ibi Joan. Andr. num. 15. Anton. de Butr. n. 3. Bellarm. n. 5. & Card. n. 6. qui amplius in questione sequenti impugnant supra dictam definitionem glossæ Bernardi. Verùm solutiones eorum adestant intellectum quoad præterita & inappetibilia, de quibus quavis esse possit argumentum non apparentium: non tamen potest esse substantia sperandarum rerum. Unde de his consule Theologos in 3. dist. 23. & præsertim S. Thomam ibi q. 2. art. 1. ubi ait, prædictam assignationem Apostoli esse rectam & propriam definitionem Fidei quantum ad ea, quæ exigitur ad modum definitionis; & in 2. 2. q. 4. art. 1. ubi ostendit illam esse perfectissimam definitionem & omnes alias definitiones, quæ de Fide dantur, ut ab Augustino tract. 40. in Joan. à medio tom. 1. à Damasceno lib. 4. c. 12. & à Dionysio c. 7. de Divin nominib. esse explicationes hujus, quam ponit Apostolus, De variis autem acceptionibus Fidei, vide sup. in rubric. per gloss. Host. num. 3. Joan. Andr. num. 14. Bellarm. num. 4. Cardin. num. 5. in 5. q. 8. & per Silvestrum; & Summistas in ver. Fides.

13 In textu, ibi Credimus. Quæro an cuilibet habenti

usum liberi arbitrii necessarium sit ad salutem explicitè credere articulos Fidei, an verò sufficiat illos credere implicitè. Extrâ controversiam est, cuilibet usum rationis habenti necessarium esse ad salutem articulos Fidei credere, ut in Symbolo Athanasii, Quicumque vult salvus esse, & in vers. Hæc est Fides, quam nisi quisque &c. Nam sine fide impossibile est placere Deo, ad Hebr. 11. & prima salus est recte Fidei regulam custodire, c. Prima salus 25. qu. 1. Dixi cuilibet usum rationis habenti; quoniam, ut inquit D. Thomas in 3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1. Pueris & stultis baptismatis suffragatur meritum Christi, cujus facti sunt participes in perceptione Sacramenti, quia meritum proprium habere non possunt; cum non habeant usum liberi arbitrii, quod exigitur ad meritum. At verò quicumque usum liberi arbitrii habent, tenentur ad merita Christi & meritum proprium addere; meritum autem consistit in actu virtutum: unde ad salutem ipsorum oportet, ut sit & actus: & habitus virtutum. Actus autem virtutum dependet ab actu Fidei, quæ intentionem dirigunt; unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad salutem ejus, ut habeat actum Fidei & non solum habitum. Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi est diversitas secundum Personarum diversitatem, ut hic per Composit. in princ. Unde dubitant hic Doctores, an cuilibet adulto necessarium sit articulos Fidei explicitè credere.

Ad evidentiam præmittendum est cum Archid. in c. 17. Canonis num. 7. 15. dist. Implicitè credere esse generaliter credere, quod Catholica tenet vel credit Ecclesia; & in hoc conveniunt omnes Explicitè autem credere est specialiter & actualiter credere secundum eam, quod fufius explicat Cajetanus 2. 2. qu. 2. art. 5. sed Joan. Andr. supra in rubric. n. 25. Bellarm. n. 3. Card. n. 13. Abb. n. 5. dicunt: Explicitè credere est scire articulos explicite, distinguere & defendere. Verùm magis videtur congruere declaratio Archidiae, quia multi sunt articuli quos etiam rudes & simplices tenentur explicitè credere, ut inferius patebit; & tamen nec sciunt nec possunt illos explicare aut defendere: unde ut inquit S. Thomas in 3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1. ad 4. ea quæ sunt supra rationem ad Fidem pertinentia non proponuntur hominibus simplicibus: ita quod res ipsa discutitur, sed in verborum ænigmate quibus assentiant. Præsertim respondere & confutare circa Fidei articulos, est peculiaris obligatio Episcoporum, c. Excommunicamus l. 1. infra de Heret. & patebit paulò infra in §. concl. num. 24. Reliqui verò ad id non tenentur; & tamen obligantur ad credendum explicitè, ut inferius dicemus num. 41. Ergò explicitè credere non est scire articulos Fidei explicite & defendere, ut dicit Joan. Andr. & alii supra relati.

His præcognitis quoad questionem propositam gloss. 1. supra in rubric. sic ait: principales autem articuli Fidei notæ sunt septem, secundum quod septem sunt dona Spiritus Sancti; quos quilibet Christianus scire tenetur: Clerici explicitè, Laici implicitè; & credere fidei tenet Ecclesia; & sunt hi: Incarnatio five Nativitas, Baptismus, Passio Christi five Mors ejus, Descensus ad inferos, Resurrectio, Ascensus in Cœlum, Adventus ejus in Judicium. Innocentius verò hic latius distinguit, ex cuius dictis elicuntur conclusiones infra scripsæ.

14 Prima conclusio est: Omnes adulti etiam simplices & Laici tenentur explicitè credere, Deum esse & esse remuneratorem omnium bonorum. Ita Innocentius hic & Joan. Andr. supra in rubric. n. 27. Card. n. 15. & Abb. n. 6. Hæc enim sunt mentibus hominum indita, ut in Psalm. 4. Signatum est super nos lumen vultus tuæ Domine, secundum Composit. hic num. 4. & hæc prima conclusio nullam habet dubitationem; nam ut inquit Apostolus ad Hebræos 11. Accedentes ad Deum oportet credere, quia est; & quod inquirentibus se remunerator sit. Addit Hostiensis supra in rubric. n. 12. & punitur omnium malorum; & bene, quia contrarium eadem est scientia seu ratio cognoscendi, ut habetur 1. Topic. c. 12. & inquit de his qui sui vel alieni juris in princip. vers. Nam si cognoverimus; & ibi Aretin. id quod alius verbis explicat Silvester in ver. Fides n. 6. ex mente S. Thomæ in 2. 2. qu. 2. art. 8. ad primum, dicens: teheri quilibet Christianum explicitè credere Deum esse & Providentiam ejus.

Secunda conclusio: Simples & fortè omnes Laici non tenentur alios Fidei articulos à supra dictis explicitè credere; sed satis est ut credant verum esse, quidquid credit Ecclesia Catholica. Quod procedit etiam quoad Laicos, quibus Deus dedit talentum perspicacis ingenii; nam quævis melius faciunt, si suum ingenium impendant in cognitione distinctâ Fidei: tamen ut inquit Innocentius hic n. 6. non videntur peccare, si ei non intendant; sed videtur ei sufficere, ut talenta eis credita non ab-

condant

condant in terrâ; id est in terrenis, sed bonis operibus insistant: cuius dictum totidem verbis sequuntur supra in rubric. Hostiens. n. 17. Joan. Andr. n. 27. & 31. Butr. n. 10. vers. Imò; & secundum eos Card. n. 16. vers. de Laicis autem. Imol. n. 12. vers. de Laicis. Abb. n. 7. & Bellarm. hic n. 9. vers. Verum tamen dicit. Idemque de Laicis litteratis concludit hic Composit. n. 11. Nam est ex dono scientiæ quam à Deo habent & ex debito rationis videantur teneri ad distinctam cognitionem articulo- rum Fidei: tamen non peccant mortaliter si ignorant; vel si de his quærendis non sint solliciti, quia eorum professio ad hoc non est. Ita Composit. quem referunt & sequuntur Joan. Andr. d. n. 31. Butr. Card. Imol. & Bellarm. in locis proximè citatis. Verùm hæc secunda conclusio cum prædictis ampliationibus quàm sit periculosa patebit ex his quæ dicemus infra n. 41. & seqq.

15 Tertia conclusio: Secundum Imoc. hoc n. 7. Si quis habeat Fidem implicitam, eod quod credit quidquid Ecclesia credit; sed falsò opinetur ratione naturali motus, Patrem esse majorem seu priorem Filio; vel tres Personas esse tres res à se invicem distinctas, non est hæreticus nec peccat: dummodo errorem suum non defendat & hoc ipsum credat, quia credit Ecclesiam sic credere; & suam opinionem Fidei Ecclesie supponit: nam etsi malè opinetur: tamen hæc non est Fides sua: imò Fides sua est Fides Ecclesie, ut infra eod. c. Damnamus circa fin. ad hoc c. Dixit Apostolus & ibi glossa in ver. pertinaci 24. qu. 3. & idem hic reperit Composit. n. 16. Bellarm. n. 10. vers. Item quare & sup. in rubric. Hostiens. n. 18. Joan. Andr. n. 20. Bald. n. 12. Card. n. 14. Butr. n. 11. & Abb. n. 7. & in hoc ultimo consentit B. Thomas in 2. 2. qu. 2. art. 6. ad 2. dum ait: non imputari Laicis, si non inventurum pertinaciter perverse doctrinæ adherere; sed in talibus ex simplicitate deficiant; & ibi Cajetanus & idem S. Thomas 1. Corinth. c. 13. lect. 4. & in 3. sentent. dist. 25. quæst. 2. art. 1. qu. 3. ad primum & sup. alibi. Direct. Inquis. par. 1. qu. 4. Alphons. Cath. lib. 1. c. 9. de justa Heret. punit. Albertin. tract. de agnoscent. Assert. qu. 12. n. 4. & qu. 23. n. 3. Navar. in manual. prælad. 1. n. 10. vers. non infretur: unde Bald. hic n. 1. dicit esse differentiam inter erraticum & hæreticum; nam simplices homines sunt erratici, quia errant; & tamen non sunt hæretici, quia nolunt discedere à Christo: super quibus tamen consule Franciscum Pegniam in direct. par. 1. in q. 7. schol. 20. ubi in hac materiâ distinctè tradit regulas, quibus in foro exteriori utendum sit in casibus contingentibus.

16 Quarta conclusio: Clerici inferiores si sint pauperes, quos oportet victum propriis manibus quaerere, c. Clericus 12. dist. & idem non possunt studiis vacare, quia non habent Magistros vel expensas fatis est, ut sciant Fidei articulos scuti simplices Laici & aliquantulum plus arg. c. Clericus in fin. 21. dist. sicut de Sacramento Altaris, quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Christi; & hoc idem, quia circa illud quotidie vestantur plusquam Laici. Ita Innoc. hic n. 4. Composit. n. 8. & Bellarm. n. 9. vers. Si verò loquimur; & supra in rubric. Hostiensis n. 16. adiciens turpe esse & opprobriofum ignorare id, circa quod quis quotidie veritatur, l. 2. §. Servus autem, Sulpitius ff. de origine Juris. Joan. Andr. n. 30. Butr. n. 10. Card. n. 15. vers. de Clericis verò interioribus. Imol. n. 12. & Abb. n. 6. Sin autem Clerici habeant Magistros & expensas ad discendum, tunc peccant: nisi in cognitione distinctâ Fidei magis proficiant quam Laici, secundum Innocentium & alios locis citatis. Gemin. in c. Canonis 15. distinct. dicens peccare Clericum qui habet unde vivat, si magis explicitè nesciat quæ sunt Fidei quàm Laici: quem refert & sequitur ibi Præpositus n. 11. quod tamen procedit: nisi subit aliqua rationabilis causa, cur Clerici habeant Magistros & expensas non proficerent in cognitione distinctâ Fidei: puta propter duritiem ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere: veluti circa exhibitâ necessaria Confratris pauperibus vel secundum; aut circa alia opera Charitatis. Ratio est secundum Innocentium hic n. 5. quia cum quidem Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulo- rum: bene licet eis explicitè cognitionem præponere alia opera pietatis. Codex enim est mendosus in ver. postponere; & corruptè etiam refertur ab Eymerio in Direct. inquis. par. 1. in princ. pag. 19. legendum est enim præponere: alioquin ratio illa, cum non teneantur: non congrueret; & Innocentius esset sibi contrarius: unde hic refertur à Joan. Andr. supra in rubric. num. 30. Butr. num. 10. Card. num. 16. & Bellarm. hic num. 8.

Debet autem Sacerdos secundum Innocentium diligenter scrutari causam, cur Clerici non proficiant; & pro modo ignorantis vel negligentis, eis poenitentiam

injungere. Addit Innocentius ex causâ posse Clericos sine peccato scientiæ Fidei præponere alias scientias, ut si velint addiscere scientiam Juris; ut pauperes in Judicio defendant, ne opprimantur. Et sequitur hic Composit. n. 10. dicens: Clericos teneri magis intendere circa cognitionem Fidei, quàm Juris & aliarum scientiarum: nisi obediendo Superiori; vel ex aliâ causâ circa alias scientias intendant; & consentiant aliis locis citatis. Verùm hæc quarta conclusio, dum in sua distinctiõne & declaratione excusat Clericos à cognitione explicitâ seu distinctâ articulo- rum Fidei, si ita generaliter accipiatur: itidem non vacat periculo & consuetudine in his quæ dicemus infra num. 41. & num. 50.

17 Quinta & ultima conclusio ex Innocentio num. 2. & Composit. num. 5. Prælati Ecclesiarum quicumque curam animarum habentes, debent excedere hæc Fidei mensuram: oportet enim eos explicitè & distinctè scire articulos Fidei, qui continentur in Symbolo: Credo in unum Deum; & in Symbolo: Quicumque vult, c. 1. & per rot 38. dist. Idemque de omnibus habentibus officium docendi Fidem: scilicet, Sacerdotibus, Professoribus, Doctores & Prædicatoribus: ex D. Thoma in 3. dist. 25. quæst. 2. art. 1. qu. 3. S. Bonav. & Richar. tradit. Silvest. in ver. Fides num. 6. vers. Quilibet autem habens officium docendi. Inter hos autem, Episcopi debent alios excedere in hujusmodi cognitione; quia tenentur de his articulis reddere rationem omni potestati, §. Ecce 36. distinct. c. Omnes 38. distinct. & ut inquit Hostiensis supra in rubric. num. 13. Scire debent circa prædicta opponere & respondere; & hæreticos persequi & confutare, c. Excommunicamus li. 1. §. Adversus & §. penult. infra de Heret. Quamvis non teneantur ex tempore ad omnia respondere; sed ex declaratione, ac si oportuerit etiam cum aliorum consilio, secundum prædictos cum quibus concordant Joan. Andr. Butr. Card. & alii locis prærelatis. Rationem reddit D. Thomas in 2. 2. qu. 2. art. 2. qu. 6. quia fidei superiores Angeli quod inferiores illuminant; habent pleniorém notitiam de rebus Divinis quàm inferiores, ut dicit Dionysius c. 12. Celestis Hierarchie: ita etiam superiores homines ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorém notitiam de credendis & magis explicitè credere; & sequitur Direct. Inquis. par. 1. qu. 4. Quid autem in specie oporteat Episcopos explicitè scire, constat ex Concilio Carthaginiensi IV. c. 1. sub Anastasio ab Episcopis 214. (inter quos Augustinus) celebrato & approbato à Leone III. quod habetur tom. 1. Conciliorum par. 1. pag. 588. & plenius ex Pontificali Romano in rubric. de ordinatione electi in Episcopum.

Ceterum, est cum Innocentio in prædictis conclusio- nibus transeat communiter Canonibus: tamen quia illius doctrina in aliquibus partibus difficultatem: pro clariorè questionis solutione observandum est ante omnia, quid & quotuplex sit Symbolum: item, quid sit articulus & quot modis accipiatur.

18 Symbolum quod spectat ad rem præsentem, & nihil est aliud quàm collectio sententiarum Fidei: ut patet ex D. Thoma in 2. 2. quæst. 1. art. 9. & S. Antonino par. 4. tit. 8. c. 4. §. 3. vel secundum Joan. Gersonem in Compendio Theologie est omnium credendarum ad salutem spectantium compendiosa collectio; nam ut ait Cassianus lib. 6. Quidquid per universum Divinorum voluminum corpus immensâ diffunditur copiâ: totum in Symbolo colligitur brevitate perfectâ; & est triplex, secundum Præpositum in c. Canonis n. 8. 15. dist. & Concilium Lingonien. anno 1404. ut in Decretis Ecclesie Gallicane Laurentii Buccelli lib. 1. c. 24. de Symbolis Fidei, pag. 11. littera B.

19 Primum Symbolum est Apostolorum, videlicet ab Apostolis compositum in Conventu habito in Judæa, anno Christi 44. ut apud Cardinalem Baronium eodem anno n. 14. Nam ut scribit Beatus Clemens in epistola ad Jacobum fratrem Domini, Christo resurgente & ascendente in Cœlum, missò S. Spiritu, collatâ Apostolis scientiâ linguarum; adhuc in uno positi Symbolum quod fidelis nunc tenet Ecclesia; unusquisque quod sensit docendo considerunt, ut didicissent etiam hæc regulam per omnes gentes prædicarent; unde secundum glossam supra in rubric. circa fin. & Hostiens. num. 21. & gloss. in c. Canonis in ver. Apostolos; & ibi etiam Archidiae. num. 15. distinct. dictum est Symbolum, quia unusquisque Apostolorum partem suam contulit. Symbolum enim Græcè, Latine collato dicitur: ut patet ex eadem epistola Clementis, ex Casiano lib. 3. de Incarnatione c. 3. & Rufino in expositione Symboli. Ideoque in c. 13. sess. 24. Concilii Tridentini Parochianorum Symbola appellantur contributiones illæ, quæ Parochiani pro sua quique parte tenentur in unum conferre pro

B

2 Prosp. Fagnan. in Primum Librum Decretal.
pariter in utroque : venturus in fine sæculi, judicaturus vivos & mortuos ; & red-
diturus singulis secundum opera sua, tam reprobis quam electis : qui omnes cum
suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant ; ut recipiant secundum
opera sua, sive bona fuerint, sive mala : illi cum diabolo pœnam perpetuam ; &
isti cum Christo Gloriam sempiternam.

Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extrâ quam nullus omnino salvatur.
In qua idem ipse Sacerdos est sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis
in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transub-
stantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate Divinâ : ut ad perficien-
dum Mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quoad accipit ipse de nostro.
Et hoc utique Sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui ritè fuerit
ordinatus secundum claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis eorumque suc-
cessoribus Jesus Christus. Sacramentum verò Baptismi (quod ad Dei invocationem
& individue Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratum
in aquâ) tam parvulis, quam adultis in formâ Ecclesiæ & quocumque ritè collatum
proficit ad salutem. Et si post assumptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in
peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Non solum autem Vir-
gines & continentes, verum etiam Conjugati per Fidem rectam & operationem
bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

SUMMARIUM.

1. Concilium Lateranense sub Innocentio III. car simplici-
ter generale Concilium fuerit appellatum ; & num. 11.
2. Conciliorum generalium præstantia quibus ex causis sit de-
sumenda.
3. Nicæni Concilii auctoritas & præcipientia quæ, & n. 6.
4. Fides una est simplex & incommutabilis, qua in omnibus
universis Conciliis declaratur.
5. Conciliorum quatuor universalium dignitas.
6. Miraculum in Nicæna Synodo.
7. Concilia Nationalia, quibus Summi Pontifices vel eor-
um Legati præfuerunt, an & quomodo universalis, seu
generalia nuncupari possint.
8. Oecumenicum Concilium quod dicatur.
9. Concilia Oecumenica quæ, & quot in Ecclesiâ fuerint
hactenus celebrata.
10. Concilia omnia universalis solius Romanæ Ecclesiæ auto-
ritate sunt & roborentur.
11. Firmitas quid sit.
12. Fidei definitio quæ, & num. seqq.
13. Spes est cupidiorum.
14. Fidei articulos explicitè credere an necessarium sit ad
salutem cuiuslibet habenti usum liberi arbitrii ; an verò
sufficiat illis credere implicitè & num. seqq. usque in
finem.
15. Pueris & multis baptizatis suffragatur meritum Christi,
cujus facti sint participes in perceptione Sacramenti.
16. Fides implicita & explicita quid sit.
17. Adulti omnes, etiam simplices & laici tenentur explicitè
credere Deum esse & esse remuneratorem omnium bono-
rum.
18. Laicis & simplicibus an sufficiat implicitè credere arti-
culos Fidei & n. 41. & seqq.
19. Erranti in Fide non imputatur, si ex simplicitate defi-
ciat & Fidem suam supponat Fidei Ecclesiæ.
Hæreticus & erraticus qualiter differant, ibid.
20. Clerici inferiores qualiter tenentur laicos excedere in
cognitione distinctâ Fidei & n. 50.
21. Clericis an liceat explicitè cognitionem articuloꝝ Fidei
erapone re alia opera pietatis, aut alias scientias.
22. Prælati Ecclesiarum & alii curam animarum habentes,
& officium docendi Fidem, tenentur explicitè scire
articulos Symboli Patrum & Athanasii, nu. seqq. &
num. 49.
23. Episcopi tenentur de Fidei articulis reddere rationem om-
nem omni poscenti, & hæreticos persequi, & confutare.
24. Episcopus ordinandus super quibus examinari debeat,
ex decreto Concilii Carthaginensis IV.
25. Symbolum quid sit ; & quomodo.
26. Symbolum Apostolorum ubi, quando & cur ab Apostolis
compositum fuerit.
27. Symbolum unde dictum.
28. Fidei articuli in Symbolo Apostolorum comprehensi,
quot numerentur & qualiter singuli singulis Apostolis
at tribuantur.
29. Symbolum Nicænum ubi, quando & cur dictum.
30. Spiritum sanctum à Filio procedere, quando & cur ab
Ecclesiâ definitum fuerit & num. seqq.
31. Symbolum majus, cujus auctoritate decantetur in Missa.
32. Symbolum, quicumque vult, ubi & cur editum ab
Athanasio ; & quomodo Ecclesiæ auctoritate receptum
fuerit.
33. Symbolum Fidei ordinare Summi Pontificis munus est,
non privatorum Patrum & num. 38.
34. Symbolo Apostolorum alia Symbola à diversis Conciliis
fuerunt addita ad explanationem veritatis & exclu-
sionem errorum insurgentium, & num. seqq.
35. Constitutio, de qua hic, an congruè dici possit quartum
Symbolum.
36. Fidei professionis formula à Pio IV. præscripta, Symbo-
lum apellari potest.
37. Papa potest Fidei Symbolum ordinare etiam sine Concilio.
38. Articulus Fidei quid sit.
39. Articulus Fidei tripliciter accipitur.
40. Fidei articulos, qui continentur Symbolo Apostolorum,
explicitè credere unicuique necessarium est ad salutem.
41. Laicos non teneri ad aliquem Fidei articulum explicitè
credendum, est hæresis.
42. Fidei obiectum duplex.
43. Mysteria Christi, præcipue quæ ab Ecclesiâ solemnizantur,
tam majores, quam minores tenentur explicitè
credere.
44. Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam om-
nis Christianus ex necessitate salutis tenetur memori-
ter retinere ; Symbolum verò Patrum Sacerdotes, &
omnes gradus Ecclesiæ & n. 50.
45. Concilii Foro-Julienſis decretum de Symbolo Fidei ex-
penditur.
46. Confessores ex Concilio Provinciali Mediolanensi quomodo
prohibentur absolvere penitentes, qui memori-
ter nesciunt Orationem Dominicam, Angelicam Sa-
lutationem, Symbolum Fidei, & præcepta Decalogi.
Comparates Fidei rudimenta ignorantes quomodo ex
Concilio Mediolanensi prohibentur insantes de sacro
fonte suscipere, ibid. vers. Item in Concilio.
47. Concilia Provincialia Mediolanensia approbantur per
litteras in formâ Brevis. Alia recognoscuntur, &
emendantur à Sacra Congregatione Concilii.
48. Episcopi legem scire debent scrupulosè, non per-
functoriè.
49. Clericis an sufficiat habere Fidem implicitam de arti-
culis ab Ecclesiâ definitis.
50. De articulis circa Fidem continentibus sententiam ve-
ram, sed ab Ecclesiâ non definitam ; an licet dubi-
tare, aut contrarium asserere.
51. Propositionum in Fide peccantium gradus varii.
52. Errare, idest, aliud pro alio putare in his, qua ad
Fidem, aut mores non pertinent, an & quando liceat.
53. Propositiones multæ ab Inquisitoribus ; hæreticæ provi-
ditis censurâ tenentur notantur in articulis non de-
finitis, si ratione & auctoritate sint deservitæ.
54. Alia Fidei duplex.

De Sum. Trinit. & Fide Cath. c. Firmiter.

3
Firmiter. Hæc Constitutio inscribitur, Innocentius III.
in Concilio generali, id est : in Concilio Latera-
nensi IV. ubi enim in sacris Canonibus simpliciter sit
mentio de generali Concilio : etiam nomen Pontificis
non exprimitur, intelligitur de hoc Lateranensi, ut in
e. Quia nonnulli, infra de Cler. non resid. in c. 2. de
stat. Monach. utrobique in superscriptione & sepe alibi ;
& in corpore in e. Ecclesiâ vestra, li. 2. de elect. in c.
Quamquam, in c. Si quis, eod. tit. lib. 6. & in c. final.
de Capell. Monachor. ubi gloss. 2. dicit Concilium Inno-
centii sic semper appellari. Non tamen putes ita appella-
tum fuisse ex præcipientiâ, seu prerogativâ auctoritatis,
ut aliqui perperam opinati sunt. Nam etsi hæc Synodus,
ut ait Sumus in illius præfatione, imprimis insignis fuerit,
& verè Oecumenica, eique interfuerint Episcopi qua-
dringenti duodecim, inter quos Patriarcha Constantinopolitani
& Hierosolymitanus, Archiepiscopi tum Latini,
tum Græci septuaginta, ac præterea Abbates & Priores
ultra octingentos : tamen hi præstantia Conciliorum su-
menda esset ex numero Patrum : Concilium hoc præfe-
rendum esset Nicæno ; & ex quatuor Lateranensibus pri-
ma auctoritas tribuenda esset Lateranensi II. sub Inno-
centio II. in quo fuerunt Episcopi circiter mille, ut testat-
ur Abbas Urspergensis in Chronic. & habetur in histo-
ria ejus Concilii, tom. 3. Conciliorum part. 2. pag. 489.

3 Et tamen, ut de Nicæna Synodo scribit Leo epist. 53.
ad Anatolium : Nulla sibiimet de multiplicatione Congrega-
tionis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis
illis decem & octo Episcopis quantumlibet copiosior
numerus Sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre,
cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus conse-
crata, ut sine per panctores, sine per plures Ecclesiasti-
ca judicia celebratur, omni penitus auctoritate sit va-
cua, quidquid ab illorum fuerit Constitutione diver-
sum. Ex parte eorum materie, tamen una & eadem sit
Fides, simplex & incommutabilis, quæ in omnibus
universalibus Conciliis declaratur ac definitur, ut in-
frâ in §. Una verè & in Extravag. Unam sanctam de
major. & obed. & explicit Divus Thomas in 1. part.
quest. 36. art. 2. ad 2. & Turrecrem. in e. Domino
Sancto num. 2. & 7. vers. Nobis autem videtur 50. dist.
Tamen præstat auctoritas quatuor Conciliorum Nicæni,
Constantinopolitani, Ephesini & Chalcedonensis : quæ ut
Hidorus ait lib. 1. etymolog. cap. 16. totam principaliter
Fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia vel totidem
Paradisi flumina. In eis enim definita sunt altiora
Fidei principia & Religionis Catholice fundamenta ; majore
resque & perniciosiores Fidei hostes conviciti & prostrati
fuerunt. Arius, Eunomius, Macedonius, Nestorius,
Eutyches & Dioscorus ; impiæque eorum dogmata con-
demnata, ut in c. Canonis, & ibi Turrecrem. in 2. part.
dist. 1. vers. in oppositum & in cap. Sancta Romana 15.
dist. Ac propterea sicut Evangelii quatuor libros : ita
quatuor hæc Concilia se suscipere & venerari fatetur
Gregorius lib. 1. Reges. Epist. 24. quia in eis veluti in
quadrato lapide Fidei structura confluit, ut referunt in
c. Sicut ead. dist. Quod si in præcipientiâ Conciliorum
sicut arguit Turrecrem. loco citato : habenda sit ratio
Sanctissimæ Patrum in Nicæna Synodo, ut Ambrosius
inquit lib. 1. cap. 1. de Fid. ad Gratian. Augustum. tunc
centi decem & octo Sacerdotes, tanquam Abraham electi
iudicio consonâ Fidei virtute victores velut trophæum
toto orbe subactis perdidit extulerunt ; & inter hos
quamplurimi Confessionis gloria, martyrio & miraculis
clari, ut videre est in historiâ ejus Concilii tom. 1.
Conciliorum part. 1. pag. 263. & in notis pag. 298. &
uberius apud Cardinalem Baronium ad annum 325. à n.
20. usque ad n. 48. ex quibus duo Episcopi jam vitâ
functi à reliquis Patribus ad sepulchrum requisiti, propria
manu subscriperunt Synodo in hæc verba : *Christianus
& Mausonius, qui cum Patribus omnibus in sanctâ primâ
Oecumenicâ Nicæna Synodo consentimus : quâvis corpore
transiisti ; manu tamen propriâ nos quoque libello sub-
scripsimus, ut refert Nicephorus lib. 3. Historiæ Eccle-
siasticæ cap. 23. unde non mirum si hæc Synodus ab
Eusebio lib. 23. de vitâ Constantini & Augustino lib. 1.
de Bapt. c. 18. Orbis terre Concilium appellatur ; &
alibi : Verbum Domini, Divinum & Sanctissimum Ora-
culum Spiritus Sancti, ut apud Athanasium epist. ad
Episcopos Africæ. Leonem epist. 53. ad Anatolium ; & Cy-
rilium 1. de Trinitate ; & simpliciter magnum Concilium
in c. Non oportet 7. q. 1. & in VI. Synodo act. 18.
Denique si in dignitate Conciliorum spectanda sit anti-
quitas, juxta textum in e. Domino Sancto in fin. 50. dist.
eodem modo inter omnia Concilia universalis supremum
locum obtinuit Nicænum, quod fuit primum Oecume-
nicum in Ecclesiâ celebratum. Nam quatuor Apostolorum
Concilia, quorum prima est auctoritas ; & Concilia Natio-*

3
nalia quibus Summi Pontifices per se vel per suos Legatos
aliquando præfuerunt : quâvis universalis, seu generalia
appellari possunt secundum hoc quod ab universalis Ecclesiæ
capite congregata de universalibus rebus tractent ; &
generaliter omnes Fideles ad Legum suarum observantiam,
adstringant secundum Turrecrem. in d. c. Canonis in 1.
part. n. 3. dist. 15. Ideoque Concilium Turonenſe sim-
plicitè dicatur generale Concilium in c. 1. de Usur. ut
ibi per gloss. in ver. Concilii ; & Card. in Clem. unic.
n. 6. de Imm. Eccl. & Athanasius Apolog. 2. generale
Concilium appeller primam Synodum Alexandrinam, cui
tantum interfuerunt Episcopi, qui Alexandrino Primate
parebant : unâ cum Ofio Cordabenti Episcopo Silvestri
Pape Legato : tamen dici non possunt Oecumenica seu
universalia ab universitate Orbis, quia Oecumenicum
Concilium est cui Episcopi totius Orbis, nisi legitime im-
pediantur, interesse locum ac debent cuique nemò alius
quam Romanus Pontifex per se vel per Legatos suos
præfider ; quod etiam ab Augustino plenarium Concilium
appellatur, ut per Turrecrem. in d. cap. Canonis in 1.
part. n. 3. In præcedentibus autem annis, ut inquit Hidorus
ibidem relatus, persecutione fervente decendurum Plebium
minimè dabatur facultas : inde Christianitas in diversas
hæreses scissa est, quia non erat licentia Imperatoris
in unum conveniendi : nisi tempore Constantini Imperatoris
sub quo Sancti Patres in Nicæno Concilio de omni terra-
rum Orbe convenientes, secundum post Apostolos Sym-
bolum tradiderunt. Itaque quod spectat ad antiquitatem
Concilium Innocentii III. fuit habitum anno Domini M.
CC. XV. Pontificatus illius decimo octavo ; & fuit
duodecimum Oecumenicum. Nam ante illud præcesserunt
Nicænum sub Silvestro, Constantinopolitanum sub Damaso,
Ephesinum sub Coelestino, Chalcedonenſe sub Leone,
Constantinopolitanum II. sub Vigilio, Constantinopolitanum
III. sub Agathone, Nicænum II. sub Adriano I.
Constantinopolitanum IV. sub Adriano II. quæ octo ex
ordine recententur in cap. Sancta 16. dist. & collecta
fuerunt intra quingentos quadraginta quinque annos secundum
Cardinalem Albanum in tract. de potestate Pape &
Concilii part. 2. n. 33. Concilium enim Sardicense in
numero universalium Conciliorum non computamus ; quia
etiâ fuerit verè Oecumenicum sub Julio I. ex 376. Episcopi-
copis congregatum, ut probant Baronius ad ann. 347.
n. 7. 8. & 9. & Bellarminus lib. 2. de Roman. Pont. c. 21.
tamen fuit appendix Nicæne Synodi & tantummodo illius
canones explicuit, ut patet ex notis ad illud Concilium
tom. 1. part. 1. pag. 445. & idem dicimus de Oecume-
nico Ariminensi sub Liberio I. in quo tantum Nicæna
Fides fuit confirmata, ut in notis ad idem Concilium
eodem tomo pag. 482. Itam Concilium Innocentii præ-
cesserunt Lateranensia sub Callisto II. Innocentio II. &
Alexandro III. Post illud verò sex tantum celebrata
fuerunt : nempe duo Lugdunensia sub Innocentio IV. &
Gregorio X. Viennense sub Clemente V. Florentinum
sub Eugenio IV. Lateranense novissimum sub Leone X.
& Tridentinum, quod fuit decimum octavum & ultimum
Oecumenicum sub Paulo III. Julio III. & Pio IV.
Omnitium enim Constantiensium sub Martino V. & Basile-
nſis sub Eugenio IV. quia etiâ fuerunt Oecumenica :
tamen ex parte reprobata fuerunt, ut dixi in c. signi-
ficasti infra de elect. & in cap. 1. de schismat. Hæc de
ratione antiquitatis ; in reliquis verò una & eadem est
auctoritas, quâ universa Concilia congregantur & robo-
rantur d. c. significasti, illis : Cum omnia Concilia per
Romanæ Ecclesiæ auctoritatem ; & facta sint & robur ac-
ceperint c. 1. & per totam 17. dist. & docet D. Thomas
in 2. 2. qu. 1. art. 10 & Turrecrem. in c. Sancta Ro-
mana n. 3. dist. idemque & unus Spiritus Sanctus, utpotè
Magister veritatis est inspirator mentium Patrum in Con-
cilio ; ac illustrator & Doctor secundum illud act.
15. Visum est Spiritui Sancto & nobis : unde & eodem
Spiritu Sancto Canones universalium Conciliorum conditi
sunt c. Visitatores 25. qu. 1. quare hoc respectu inter
Concilia universalis non constituitur differentia. Turrec-
rem. loco citato. Dicendum est igitur hæc tantum ratione
Concilium hoc Innocentii simpliciter fuisse appellatum
generale, quia cum paulo ante fuisset celebratum aliud
Concilium Lateranense sub Alexandro III. idque jam
ubique appellaretur Concilium Lateranense, etiam sine illâ
Pontificis mentione, ut in cap. 2. in inscript. de Stat.
Monach. & in c. Quod Dei timorem in corpore eodem tit.
& alibi sepe ad constituendum differentiam inter hæc duo
Concilia ; & majoris facilitatis gratiâ hoc posterius fuit
simpliciter nuncupatum generale, quod insinuat in Clem.
unic. de inamut. Ecclesiarum in illis verbis : In Latera-
nensi & generali Concilio, ubi in specie hoc observat
Cardin. n. 6. ante eum Holtiensis in c. fin. de Capell.
Monach. n. 1. dicens & Lateranense generale fuit, quod

augendis redditibus exiguis Parochialium Ecclesiarum: quam ob causam respectu cause efficientis; id est, duodecim Apostolorum qui eadem hora, in Spiritu Sancti, Symbolum ediderunt: Fidei articuli dicuntur esse duodecim, secundum Hostiensium supra in rubr. num. 21. Butr. num. 15. Card. num. 11. & alios communiter. Nam Petrus dixit: Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Creatorem Celi & Terræ. Andreas: Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum. Jacobus: Qui conseriptus est de Spiritu Sancto, natus ex Mariâ Virgine. Joannes: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Thomas: Descendit ad inferos, tertio die resurrexisset ad mortuos. Jacobus Alpha: Ascendit ad Cælum, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis. Philippus: Inde venturus est judicare vivos & mortuos. Bartholomæus: Credo in Spiritum Sanctum. Mattheus: Sanctam Ecclesiam Catholicam. Simon: Sanctorum Communione, remissionem peccatorum. Judas Jacobi: et alios Thaddeus (Judam vocat Lucas 6. Thaddeum Mattheus 10. & Marcus 7. & 10.) Carnis resurrectionem. Mattheus: Vitam æternam. Alii vero aliter prædictos articulos attribuunt Apostolis, ut patet in verbis quos recenset Card. supra in rubr. num. 11. in fin. qui consonant cum Sententiâ D. Thomæ in 3. dist. 25. qu. 1. art. 2. Sed in hoc secundum B. Thomam non est magna vis; respectu autem cause materiali, Fidei articuli à Theologis & Canonistis communiter dicuntur esse quatuordecim: quorum septem respiciunt Divinitatem; & alii septem Humanitatem, ut per Hostiensium supra in rubr. n. 26. Butr. n. 15. Card. n. 12. & hanc divisionem ponit etiam D. Thomas loco citato, duo aut articulos Fidei dupliciter distingui: uno modo, quantum ad ipsa credibilia; & sic sunt quatuordecim: alio modo, quantum ad ipsos; quia articulos dilinixerunt & sic sunt duodecim Apostolorum. Sed alii aliter dividunt, ut per Hostiensium in Summa hujus tit. §. Quoties. In hac tamen diversitate videtur sufficere Catholicæ fidei Symbolo, prout jaceret: & sic ponere tantum duodecim articulos, ut inquit Card. num. 12. in fin.

30 Secundum Symbolum est Nicenum, quod scilicet trecenti & octodecim Patres auctoritate Beati Silvestri Pape in Nicæa Bithyniæ urbe congregati in primâ universali Synodo ediderunt adversus Arii impietatem, qui convertum Patri Filium non agnoscentes diversas in Trinitate substantias assererent, ut in c. Quidam vers. Ariani 24. quæst. 3. & in d. c. n. Canonis 15. dist. 11. non autem adversus Græcos qui non credebant Spiritum Sanctum à Filio procedere, ut incantat scriptis glossa Bernardi supra in rubr. circa fin. & Hostiens. num. 21. Hoc enim primum explicitè definitum fuit in tertiâ Synodo generali, id est Ephesinâ contra Nestorium, ut refertur in c. de Spiritu, de consecr. dist. 5. Nimirum quia hic error de processione Spiritus Sancti prius nondum irrepserat; & ideo in Nicæno Symbolo quod incipit: Credimus in unum Deum; nulla de hoc fit explicita mentio. Et in Symbolo secunda Synodi universalis, id est primæ Constantinopolitanæ tantum legitur: Credimus in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem: cum Patre & Filio adorandum & glorificandum. Sed hæc verba: Filioque apud Latinos, auctoritate Leonis I. ab Hispanis Episcopis primum fuerunt in Symbolo expressa ad confutandos Hæreticos Priscillianitas, ut patet in notis ad Concilium Constantinopolitanum I. tom. 1. Conciliorum par. 1. pag. 544. col. 1. quod dilucide post glossam in d. c. de Spiritu in ver. ex Deo Patre: explicat D. Thomas in 1. par. quæst. 36. artic. 2. ad 2. dicitur: Quia in tempore antiquorum Conciliorum, nondum exortas fuerat error dicentium: Spiritum non procedere à Filio: non fuit necessarium, ut hoc explicitè poneretur; sed postea insurgente errore quorundam in quodam Concilio in occidentibus partibus congregato, expressum fuit auctoritate Romani Pontificis: cujus auctoritate etiam, antiqua Concilia congregabantur & confirmabantur: continebatur tamen implicitè in hoc ipso, quod dicebatur Spiritus Sanctus à Patre procedere. Hæc D. Thomas: unde in Concilio Florentino sess. 6. definitum est explicationem verborum illorum Filioque, veritatis declarandæ gratiâ & imminente tunc necessitate, licet ac rationaliter Symbolo fuisse appositam: itaque hoc Symbolum Nicænum eadem verbis verborum serie & Sententiâ penitus eadem servatâ in Synodo Constantinopolitanâ primâ adversus Macedoniam repetitum est; & ex Decreto ipsius Synodi, Damasus Papa constituit ut caneretur in Missa post Evangelium, ut referunt Rupertus Tugner. de Canon. obser. prop. ult. & Archid. in d. c. Canonis; & ibi etiam Præpositus n. 9. vers. Et notandum quod Damasus Papa constituit. 15. dist. 11. Sed in hoc graviter aberrant, quia ut scribit Magister in 1. Sentent. dist. 11. Cum Leo III. à Carolo Magno rogatus fuisset, ut verba prædicta Filioque ad Symbolum adderentur: non modo renuit id facere, sed etiam Symbo-

lum absque eo addicamento in argentea tabula extantem in Altari post Corpus Sancti Pauli custodiri voluit, ne quibuslibet liberum esset aliquid ad Sanctum Symbolum superaddere. Sed cum postea Franci aliquid omnes Boreales populi offenderent & periculum Schismatis suberent, quod Romana Ecclesia publicè confiteri nollit eam doctrinam quam ad probandos Catholicos & confutandos Hæreticos: Magnus Leo ante tot sæcula Hispaniarum Episcopis tradidisset: placuit tandem Benedicto VII. ut idem Symbolum cum expresse eorundem verborum Filioque, ad petitionem Henrici Imperatoris Romæ publicè decantaretur in Missa & incipit: Credo in unum Deum, ut testatur Bernardus Abbas Augiensis de rubr. ad Missam spectant. Vide Cardinalem Baronium anno 447. num. 12.

Tertium est Symbolum Athanasii, quod canitur inter Horas Canonicas: scilicet in primâ Dominicali; & incipit: Quicumque voluit. Siquidem Athanasius Romæ à Julio Pontifice vocatus; ut judicaretur, cum Eusebianorum adventum annum integrum & sex menses expectaret: hoc Fidei Symbolum Romæ scripsit; & tanquam Catholicæ Fidei suæ professionem publicè edidit: fabula enim est, quod ab aliquibus asseritur: hoc Symbolum scriptum fuisse ab Athanasio Trevisis in pæto latitante Baronius anno Christi 340 n. 14. Quod quidem Symbolum unâ cum actis Nicænæ Synodi in Archivio Romano dicta asseruntur: tandem post multa annorum curricula, tradidit Ecclesiæ recitandum, ut in notis ad Concilium Romanum II. tom. 1. par. 1. Concil. pag. 420. col. 1. Atque ita quamvis Athanasius, cum non esset Summi Pontifex, sed Alexandrini Patriarchæ; auctoritatem non haberet Symbolum ordinandi: tamen ut advertit D. Thomas in questione de Potentia Dei, qu. 10. art. 10. & Præposit. in c. Canonis n. 10. 15. dist. hoc non fecit per modum cuiusdam doctrinæ, ut ex ipso modo loquendi apparet; sed quia integram Fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, auctoritate Sedis Apostolicæ recepta est; ut quali regula Fidei habeatur. Et propterea in omnibus codicibus legitur Regula non Symbolum; & Regulam Fidei vocat Eugenius IV. in Decreto Fidei edito in Concilio Florentino, §. 6. ibi compendiosum illam Fidei regulam. Quoniam Symbolum Fidei edere Summi Pontificis munus est: non privatorum Patrum S. Antonius p. 4. tit. 8. c. 4. §. 3. Symbolo autem Apostolorum addita sunt duo Symbola antea dicta, ut inquit D. Thomas in 2. 2. qu. 1. art. 9. non quia minus plene aut insufficienter Fides Catholica continetur in Symbolo Apostolorum; sed ad explanationem veritatis & exclusionem errorum: unde glossa supra in rubr. & Hostiensis n. 21. dixerunt Constitutionem de qua hic, esse quartum Symbolum quod ab Innocentio in generali Concilio editum fuit contra Albigensium & Almerici hæreticos; & Abbatis Joachimi errores. Etenim ut ait S. Thomas in 2. 2. quæst. 1. art. 9. ad 2. & Turrecrem in c. Canonis n. 15. dist. 15. in omnibus Symbolis eadem Fidei docetur veritas; sed ibi oportet populum diligentius intrare de Fidei veritate ubi errores insurgunt, ne Fides simpliciter per Hæreticos corrupturam. Et hæc fuit causa, quare necesse fuit edere plura Symbola quæ in nullo alio differunt: nisi quod in uno plenius explicatur quæ in alio continentur implicitè; secundum quod exigebat Hæreticorum insantia: itaque glossa & Hostiensis Constitutionem de qua hic, congrue appellant Symbolum; sed non bene dicunt esse quartum, quia alia quoque in præcedentibus Conciliis edita fuerunt; & quinque Symbola universalium Conciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranensi sub Martino I. ut patet tom. 2. par. 2. Concil. pag. 552. Et propterea S. Thomas in 1. par. quæst. 36. art. 2. ad 2. scripsit in singulari serò Conciliis, institutum fuisse Symbolum aliquod propter aliquem errorem, qui in eo Concilio damnabatur: sequens tamen Concilium non faciebat aliud Symbolum, quam primum; sed id quod implicitè continebatur in uno Symbolo, in alio explanabatur contra hæreses insurgentes: unde non incongrue Symbolum appellari potest etiam forma professionis Fidei à Pio IV. præscripta in Constitutione que incipit: In Sacrosanctâ, editâ Idibus Novembris 1564. in eâ enim insertum est ad litteram Symbolum majus; & alii multi articuli explicitè positi & in fine sicut in Symbolo Athanasii dicitur: Hæc est Fides etc. Nam & Symbolum appellatur Fides, ut in c. Quisquis iuncta glossa in ver. ad Fidem de vitâ & honestate Clericorum. Joan. Andr. supra in rubr. n. 14. & Bellarm. n. 24. Fides, id est collectio articulorum Fidei, c. Hæc est Fides 24. quæst. 1. secundum glossam ibidem & Hostiensium n. 4. Spectat enim ad Summum Romanum Pontificem: etiam sine Concilio, Fidei Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 10. Quoniam ad ejus auctoritatem pertinet editio Symboli, ad cuius auctoritatem finaliter pertinet determinare ea que sunt Fidei; ut ab omnibus incommutabiliter

teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem majores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur. Multis 17. dist. c. Hæc est Fides, c. & est aliud, c. Quoties & per tot. 24. quæst. 1. etc. Majores in princ. de Bapt. & patet in Symbolo Athanasii, quod non auctoritate alicujus generalis Concilii; sed Romani Pontificis tantummodo traditum est. Idipsum docuit idem S. Thomas in opusculo contra errores Græcorum: ut refert Sylvester in ver. Fides n. 2. Atque ita Symbolum dicit esse Fidei professionem. Turrecrem in c. Canonis p. 1. n. 9. ad 3. 15. dist. Hæc de Symbolis.

Articulus verò Fidei est individualis veritas de Deo supra rationem nos archans ad credendum, ut definit Richardus de S. Victore relatus supra in rubr. à Joan. Andr. n. 22. Bellarm. n. 5. & Card. n. 11. & à D. Thoma in 3. dist. 25. quæst. 1. art. 1. nisi quod S. Thomas omittat verba: Supra rationem: quæ tamen videtur supponere in 3. argumento contrario & loco illius verbi individualis; ponit, individualis. Nam articulus nomen Græcum est & importat indivisionem: unde membra quæ non dividuntur in alia membra, dicuntur articuli; & secundum istum modum conclusiones quæ inquirunt in aliqua scientiâ vel aliquo tractatu, dicuntur articuli; quia ex eis sicut ex quibusdam principiis indivisibilibus confurgit tota collectio que tractatum perficit; & sic in iudiciis ea que per testes probata sunt vel probanda, dicuntur articuli: prout hæc notatur in c. 2. in gloss. in ver. articulis de testib. lib. 6. & à D. Thoma loco citato; & latius in 2. 2. quæst. 1. art. 6. ubi etiam post gloss. præalleg. explicat quod modis dicitur Fidei articulus.

Acceptur autem Fidei articulus tripliciter secundum Vincentium & Alanum in c. Cùm Christus infra de Hæreticis. Quos ibi sequuntur Hostiens. Joan. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes & Archid. in c. Canonis n. 6. & ibi etiam Præposit. n. 12. 15. dist.

Primo dicitur; & ita dicuntur Fidei articuli illi tantum qui in Symbolo Apostolorum continentur.

Secundo largius, prout accipitur in prædictâ Decret. Cùm Christus; & secundum hoc comprehendit omnia que sunt determinata seu definita à Summis Pontificibus vel generalibus Conciliis: qualis est articulus, tres Personas esse æquales; & alii plures de quibus hic in textu & in c. Prox. infra. eod. in c. 1. & 3. dist. 15. & in c. penult. & ult. de consecr. dist. 3.

Tertio largissime, secundum quod comprehendit omnem sententiam veram circa fidem; sive sit definita, sive non: quod alter articulus Fidei appellat Speculat. in tit. de Dispens. legat. §. Nunc breviter, ver. 2. contra, ut refertur Joan. Andr. & alii in d. c. Cùm Christus.

Quibus suppositis, ut jam ad propositam quæstionem accedamus: Fidei articulos fidei sumptos, qui scilicet continentur in Symbolo Apostolorum à Alanus & Vincentius in d. c. Cùm Christus, affirmant univocis intellectum habenti necessariam esse ad salutem explicitè scire, c. Antè viginti, c. Baptistæ & c. Prima igitur de consecr. dist. 4. Quorum tentationes accedunt in eod. c. Cùm Christus. Joan. Andr. n. 2. Card. num. 3. Butr. num. 4. Anchar. num. 2. Itaque ut vides: Vincentius & Alanus non distinguunt inter articulum, quod Deus sit & sit reminator omnium hominum; & alios articulos Symboli Apostolorum, sicuti faciunt Innocent. Compost. & alii de quibus supra in 1. 2. & 3. conclus. num. 18. & sequentibus. sed absolute asserunt hos articulos explicitè credere necessariam esse ad salutem univocis intellectum habenti.

Potè prima opinio, quod omnibus Laicis sufficiat credere Deum esse & esse bonorum remuneratorem; alios verò articulos sufficit illis implicitè credere: Item, opinio glossæ Bernardi supra in rubr. quod Incarnationem, Passionem & Resurrectionem; & alia Christi Mytheria Laici non teneantur credere: nisi implicitè non vacat periculo erroris, ut propterea non sine causa Innocent. & Compost. uti fuerint dictione illâ. Fortè simpliciter & serò omnes Laici, quam postea repetierunt Hostiens. Joan. Andr. & reliqui Canonistæ citati supra in 2. conclus. numer. 19. Quoniam, ut efficaciter probat S. Thomas in 3. dist. 25. qu. 2. art. 1. qu. 1. in quocumque habente usum liberi arbitrii exigitur ad salutem ejus, ut habeat adum Fidei & non solum habitum; Fides autem non potest esse in adum, nisi aliquod determinatè & explicitè cognoscendo, quod ad fidem pertinet. Et ideo omni ei qui habet usum liberi arbitrii, habere fidem explicitam quantum ad aliquid, est de necessitate salutis. Quod clare etiam supponit Tridentina Synodus, dum in c. 2. sess. 5. præcipit quibuscumque curam animarum habentibus, ut per se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi committas pro sua & earum capacitate pascant salutariis verbis: docendo que scire omnibus necessarium est ad salutem. Unde non immeritò Eymericus in dir. Inquis. par. 2. quæst. 10. de Hæresibus ab In-

quisitionibus Aragoniæ damnatis D. Pape mandato: Obstruatur, inquit: hæresis est, quod Laicus non teneatur ad aliquem Fidei articulum explicitè credendum; sed sufficit sibi ista conclusio in genere, quod credit omne illud quod credit Sancta Mater Ecclesia Dei. Hæc autem determinatio & explicita cognitio esse debet principaliter, quantum ad ea que sunt veluti universalia principia ac prima Catholica Fidei fundamenta. Stultum enim est dicere, ut inquit Sylvester redarguens errorem Summi Rofelii in ver. Fides n. 6. in fin. Quod scilicet liceat utenti ratione & adulto ignorare Christi Nativitatem & Mortem Crucis, quam impossibile est talem ignorare: nisi omnino suam contemnat salutem & aures verbis Divinis obturet. Quamobrem S. Thomas in 2. 2. qu. 2. art. 5. Objectum, inquit, Fidei per se est id per quod homo beatus efficitur; Per accidens autem & secundario se habent ad objectum Fidei omnia quæ in fidei Scripturâ divinitus tradita continentur, sicut quod Abraham habuit duos filios; quod David fuit filius Iui; & alia hujusmodi. Quantum ad prima credibilia que sunt articuli Fidei: tenetur homo explicitè credere; sicut & tenetur habere fidem; quantum autem ad alia credibilia non tenetur homo explicitè credere; sed solum implicitè vel in præparatione animi, in quantum paratus est credere quicquid Divina Scriptura continet, sed tunc solum hujusmodi tenetur explicitè credere, quando hoc consistit in doctrinâ Fidei contineri; & in 2. 2. quæst. 2. art. 7. Post tempus autem gratiæ revelate, tam minores quam majores tenentur habere fidem explicitam de Mytheria Christi, præcipue quantum ad ea que in Ecclesiâ solemnizantur & publicè proponuntur. Idemque de Mytheria Sanctissimæ Trinitatis docuit art. 8. Itaque S. Thomas concordat cum 2. opinione Vincentii & Alani: dum docet tam majores, quam minores; id est tam Clericos, quam Laicos; & tam litteratos quam rudes teneri ex necessitate salutis explicitè credere articulos Fidei; & præcipue Mytheria que ab Ecclesiâ solemnizantur, ut explicat Turrecrem in c. Symbolum n. 4. de consecr. dist. 4.

Sed ne in re tam gravi, tam insigni discrepantia inter primarios Canonistas ullum dubitandi locum relinquat: iam proferamus, quid super hoc definitum fuerit probatorum Conciliorum & Sanctorum Patrum Decretis. In Concilio Foro-Julienti in causa Sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Verbi Divini habito sub Adriano Papa I. Anno Domini 791. & Caroli Magni 13. tom. 3. Concil. par. 1. sess. 2. pag. 137. col. 1. post declarationem articulum Fidei ita scriptum est: Hanc igitur Catholicæ Fidei sincerissimam veritatem, volumus omnes Dei Sacerdotes omnique gradus Ecclesiæ summo cum studio & absque ulla vitio: ita ut ne unus quidem apex intermitteret vel augeret distinctâ & sensatim discendo memoriâ retinere & posteris discendo relinquiri; & paulo infra: Symbolum verò & Orationem Dominicam omnia Christianus memoriter sciat: omnis ætas, omnis sexus omnique conditio, masculi, femine, juvenes, senes, seroi, liberi, pauperi, conjugati innuptaque puellæ; quæ sunt hæc benedictione nullas poterit in Cælorum regno percipere portionem: Hæc ibi. Per Symbolum autem Fidei intelligi Symbolum Apostolorum ad quod omnia alia Symbola tanquam Catholice expositiones reducuntur & quod implicitè continet quicquid ab aliis explicitè digestum postea fuit. S. Thomas in 3. dist. 25. quæst. 3. ad 2. Cùm enim ad hoc memoriter tenendum Synodus obliget omnem ætatem, sexum, conditionem: videtur solum intellectus de Symbolo Apostolorum quod facilis addidit, quam Symbolum Patrum Nicænæ Synodi, quod vix memoria retinetur ab hominibus proventus. Ac propterea cùm in Symbolo Apostolorum contineantur omnia necessaria pro omnibus: non videtur Concilium loquens de omnibus hominibus, voluisse obligare ipsos ad Symbolum continens necessaria ad explicitè credendum solummodo à majoribus. Adde quod Synodus loquitur adversative ibi; Symbolum verò, atque ita contra distinguit Symbolum Patrum de quo prius mentionem fecerat ab alio Symbolo, obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes & gradus Ecclesiæ tantum; ad hoc verò differenter omnes: que distinctio inepta esset, si omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addicere; atque ita usus universalis obidum, qui minores & Laici addicere non consueverunt: nisi Symbolum Apostolorum. Quod advertendum duxi, ne alicui suboritur scrupulus; quod cùm Synodus initio expresse de Symbolo Patrum; postea simpliciter repetendo verbum Symbolum, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexisse. In Concilio iidem Monachiaco I. celebrato anno salutaris 81. tempore Leonis Pape III. & Caroli Magni Imperatoris, c. 45. tom. 3. Concil. par. 1. sess. 2. pag. 201. col. 2. sic legitur. Symbolum, quod est signaculum Fidei & Orationem Dominicam discere semper admonent Sacerdotes Populum Christianum; volumusque ut Disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, sive in jejuniis, sive in aliâ castigatione emendentur. Prog-

teret dignum est, ut filios suos mandent ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut Fidem Catholicam recte discant & Orationem Dominicam; ut domi alios edocere valeant; & qui aliter non poterit, vel in sua lingua hoc discat.

45 Et in Concilio Rhemeni habito eodem anno sub eodem Pontifice & Imperatore, c. 1. eodem tom. 3. par. 1. sect. 2. pag. 203. col. 1. Est de Fidei ratione, ut unusquisque juxta intellectum suam capacitatis Domino largiente disceret & intelligeret; atque operibus pleniter observaret &c. 2. Ut orationem, quam Dominus vester Jesus Christus Discipulis suos orare docuit, verbis disceret & sensu bene intelligeret; quia illam ignorare nulli Christiano licet. Item Iudor. lib. 2. de offic. c. 11. quem refert Ivo par. 1. de Bapt. c. 88. Competentibus salutare Symbolum traditur quasi commemoratorum Fidei & Sanctæ Confessionis indicium: quo instructi, agnoscat quales jam ad gratiam Christi exhibere se debeant. Et Augustinus lib. 1. de Symbol. c. 1. Relatus itidem ab Ivoe par. 1. c. 8. Incipit regulam Fidei, quod Symbolum dicitur; & cum acceperitis, in corde scribite & quotidie discite apud vos: antequam dormiatis, Symbolo vestro vos manite. Amplius in Concilio Mediolanensi V. in tit. Quæ ad prædicationem verbi Dei & Doctrinam Christianam pertinent, statutum est in his verbis: Ad salutem cum omnibus Fidelibus necessarium sit Christianæ Fidei rudimenta scire, omnibus singulis animarum Curatoribus & cæteris Confessoribus sive Sacerdotibus, sive Regularibus in virtute sanctæ obedientiæ id præcipimus; ut faciant antequam Confessione audiant, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum Fidei & decem Precepta Dei quæ in Decalogo continentur; ut pariter recitent ac ipsi audientibus referant. Quorum verum si quis ignorat rudelique offenderint, hanc eorum spirituales foras arriter reprehendant ostendentes quod gravis esse debeat illorum conscientia ignoratio veram ad salutem, quæ tantopere necessaria sunt. Cum autem eos absolvunt, præter alias penitentias id etiam imponant, ut quoties hæc saltem præcipua doctrinæ Christianæ capita in quatuor accuratè ediscant; ceteris illis pro arbitrata suo præfinito congruo tempore quo tamen ab necessarium aliquam causam, semel aut ad summum iterum prorogari liceat; eo autem temporis spatio confecto, si eadem adhuc illos ignorare viderint: tunc ne illorum Confessionem audiant, nisi confitendo & assensu, aut Vicarii foras si Diocesani sunt; aut illorum quos hinc curæ in Civitate Episcopus præfecerit, si in Civitate vivunt. Si qui vero semel ita admissi ad Sacramentum Penitentiae, eos postea in rudi hæc crassaque ignorantia persistere compertum erit: de his ad Episcopum ipsam referantur antequam amplius admittantur quæ illorum salutem diligenter & efficaciter consulat; ut viderent in Domino expediri: Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanensi II. Decreto 10. statutum est, ut ea cura sit Parochis; ut quos Compares ita imperitos noverit ut Symbolum Fidei, sive ea quæ in Symbolo continentur, ignorant, illos eo officio suscipiendi de Baptismo infantes fungi ne patiantur. Et cum actum esset in Sacra Congregatione Concilii de correctione hujus Decreti, Patres conveniunt addendum, quando in ipso actu Baptismi commode haberi posset copia petitorum: his rationibus, quia Compares docere tenentur infantes Fidei rudimenta; unusquisque enim obligatus est munus ad quod obligatur exercere, c. Vos autem omnia de consecr. dist. 4. hujus enim sacre tutelæ administratio non est committenda his qui eam gerere aut fideliter non valent; aut sedulo seu accurate non querunt. Levatio enim si non est de necessitate Sacramenti, est tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cum baptizati nutriuntur inter Fideles, ubi hujusmodi quæ pertinent ad Christianam Fidem publicè & omnibus nota sunt; idè exultant Compares, quia parentes præsumuntur hæc diligentia docere pueros suos; & idè hujusmodi pedagogia non indigemus. Turrecem. in d. c. Vos autem de consecr. dist. 4.

48 Quo loco omittendum non est, Concilia Provincialia Mediolanensia consueverunt approbari à Summo Pontifice per litteras in formâ Brevis, cum tamen alia Provincialia Concilia non confirmantur; sed tantummodo recognoscantur & emendantur à S. Congregatione Concilii ad præscriptum Constitutionis Sixti V. super institutione ejusdem Congregationis.

Ex quibus dilucide apparet, omnes Christianos usum rationis habentes, teneri explicitè scire saltem Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam ex necessitate salutis; & quoad hoc, nullam esse constituendam differentiam inter Clericos & Laicos, inter literatos ac rudes. Hactenus de articulo strictè sumptis.

49 Quod si Fidei articuli accipiantur secundo modo, id est largius, prout comprehendunt omnia quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Conciliis sunt definita, Prælati quidem & alii curam animarum, vel officium docendi habentes, tenentur hujusmodi articulos explicitè scire, cum legem

scire debeant non perfunctoriè sed scrutabiliter, c. Omnes 38. distinct. c. Qui Episcopos 28. distinct. secundum Innocentium & alios supra relatos in §. conclus. n. 23. & in hoc conveniunt omnes tam Canonice, quam Theologi.

Reliquis vero sufficit Fides implicita; dummodò in contrarium specialiter non sentiantur, secundum Archid. in c. Canonis n. 7. 15. distinct. & consensit glossa in c. Cum Christus in ver. Sub Anathemate infra de Heret. Itaque Archid. simpliciter & absolute tenet, satis esse hos articulos ab Ecclesiâ definitos implicitè credere: nullâ factâ distinctione inter Laicos & Clericos. At Innocentius consentit quoad Laicos, ut non teneantur explicitè; sed quoad Clericos dicit, si sint pauperes & rudes: satis esse ut sciant Fidei articulos sicuti simplices Laici & aliquantulum plus; & exemplificat in articulo de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apostolorum; sed infra in §. Una verb. Si verò habeat Magistros & expensas: dicit eos peccare, nisi magis proficiant quam Laici in explicitâ cognitione Fidei. Distinctio Innocentii aliquid dubio est tutior & magis etiam consonat verbis Concilii Foro Juliensis pauli superius relatis n. 45. quæ obligant non tantum Dei Sacerdotes; sed omnes gradus Ecclesiæ ad descendam distinctè & sentiam; ac memorie retinendum Symbolum Patrum, Mytherium Sanctissimæ Trinitatis & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: omnes gradus Ecclesiæ comprehendunt non tantum Diaconos & Sacerdotes; sed etiam Clericos inferiores, c. Cleros 21. dist. c. Si Officia & c. Ordinatio 59. dist. cum multis similibus. Et eodem modo Concilium Rhemense c. 1. de quo supra n. 46. vers. & in Concilio per illa verba: juxta intellectum sue capacitatis, designat differentiam inter majores & minores.

Demum, si Fidei articuli accipiantur tertio modo; id est largissime, secundum quod comprehendunt omnem sententiam veram circa Fidem: sive sit definita, sive non Alanus & Vincentius in d. c. Cum Christus, de Heret. dicunt secundum hanc acceptionem licitum esse de articulo Fidei dubitare, si nondum definiti fuerint: quemadmodum licebat dubitare de jam definitis ante definitionem, allegant c. Dixit Apostolus 24. qu. 1. inferentes propterea ante definitionem prædictæ Decretalis, Cum Christus: videlicet, quod Christus sit verus Deus & verus homo ex animâ rationali & humanâ carne subsistens: quicquid contrarium asserere. Quibus videtur suffragari, quod ait Augustinus relatus à Præpos. in c. sicut 15. dist. Evangelio non crederem, nisi Ecclesiâ illud receperet: unde enim nobis constaret, quod illud Christi Evangelium foret: nisi propter Ecclesiæ approbationem. Et cum opinione Alanus & Vincentii transit glossa in cap. Canonis in ver. Eucharist. 15. dist. Archid. n. 7. & Præpos. n. 11. & in d. c. Cum Christus. Joan. Andr. n. 2. in fin. ubi exemplificat in Extravag. Benedicti XI. incipient. Benedictus Deus, quia definitum est animas Justorum, simul atque è corporibus migraverint: Divinam essentiam clarè videre, si nihil tamen habeant quod penis Purgatorii expandum sit. Et sequuntur Butr. n. 4. Anchar. n. 2. & Cardin. n. 3.

Verum hæc Doctrina eo modo quo proponitur à Canonistis, nisi aliqua explicatione vel interpretatione adjuvetur, est valde periculosa. Primò igitur Vincentius & Alanus supponunt hunc articulum de duabus naturis; & quod Christus sit verus Deus & verus Homo, non fuisse definitum ante d. c. Cum Christus de Heret. quod tamen est falsum, quia multa ante sæcula fuit definitum in quartâ universalis Synodo Calcedonensi; cujus definitio in quinto postea & sexto universalibus Conciliis renovata fuit, prout referunt in Decreto Fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Ecclesiâ Latinâ §. Secundo tradimus eis definitionem tom. 4. Conciliorum part. 1. pag. 612. col. 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginiensi IV. cap. 1. cujus verba superius retulimus num. 25.

Deinde, quia propositionum contrâ articulos in hac latissima significatione plures sunt gradus: hæretica, erronea, sapiens hæresim, piarum aurium offensiva, temeraria, scandalosa, bonis moribus contraria, blasphemica, schismatica, seditiosa, injuriosa, hæreticis favens; ac si que sunt similes quarum cognitio magna ex parte à Theologia petenda est, quorum est propositionum qualitates & gradus judicare & expendere; & de his consule Turrecem. in Summâ de Eccl. lib. 4. part. 2. cap. 11. Albertin. in tract. de agnosc. asser. quæst. 6. Melchiorum Canum lib. 12. cap. 11. de locis Theologicis: Alphonsum Calstrum lib. 1. cap. 3. de justa Hæretic. punit. Simancam Cathol. instit. tit. 54. Et præter hæresim multa propositiones notantur censurâ in Concilio Constantiensi sess. 8. contrâ Vicleff. & sess. 15. contrâ Joannem Hus & in Constitutionibus Pii V. & Gregorii XIII. contrâ Michaelhem Balam. Ideoque Bald. in c. Ne imitari n. 14. de Confid. dicit hodie esse proximum hæresi asserere Corpus Beatiæ Virginis non fuisse assumptum

assumptum in Cæsum. Præterea alie dantur propositiones hæreticæ, etiam in articulis ab Ecclesiâ non definitis: quales sunt propositiones contrâ traditiones Apostolorum; ut in Decreto de Canonice Scripturis, sess. 14. Concil. Trident. & contrâ ea que de Fide Sancti Patres unanimi consensu docuerunt: ut declarat Turrecem. in Summâ de Eccl. lib. 4. part. 2. cap. 10. & Melchior Canus de locis Theologicis lib. 12. cap. 7. Non ergo sequitur. Articulus non est ab Ecclesiâ definitus: ergo licet contrarium asserere

53 aut de eo dubitare.

Imò, quod magis est: etiam in his que ad Fidem aut mores non pertinent, ita demum licitum est quicquid libet asserere, si materia sit indifferens. Quo sensu Augustinus in c. In quibus 22. quæst. 2. ait: In quibus rebus nihil interest ad capessendum regnum Dei, utrum credatur an non; utrum vera putentur an falsa, in his errare; id est unum pro alio putare, non arbitrarium est esse peccatum; aut si est, minimum esse atque levissimum: ubi glossa 1. id explicat duobus exemplis; & Turrecem. addit tertium. An Cæcum sit rotundum & alia plura Augustinus in Eschirid. cap. 21. At verò in materia gravi Theologica etiam non definita nec ad mores spectante, aliquid asserere quod sit desitutum ratione & autoritate ex solo proprio judicio: imprudentia, negligentia, inconsideratio, præcipitatio & temeritas esse potest; quia in rebus momenti leviter & thémè absque rationis reglâ judicatur: ut patet ex D. Thomâ in 2. 2. qu. 57. & 54. Ideoque in officio S. Inquisitionis censurâ temeritatis notantur multe propositiones committitæ, si solo proprio judicio sine autoritate & ratione excogitæ sint: ut apud Cordubam lib. 1. par. 17. §. 13. veluti si quis assereret locum Paradisi terrestris esse extrâ portam Pincianam; aut Judicium finale intrâ decennium

futurum: licet ignoretur quâ hebdomadâ. Quo exemplo utitur Suarez tom. 2. de Gratia, dist. 19. sect. 2. n. 20. Quod igitur dixerunt Doctores in d. c. cum Christus de Heret. & in d. c. Canonis 15. dist. De articulis continentibus omnem sententiam veram circa Fidem: licitum esse dubitare aut etiam contrarium asserere; si nondum fuerint definiti, declarandum est procedere quoad hoc tantum; ut sic dubitare vel asserere: non sit formaliter hæresis, secundum ea quæ ex mente S. Thomæ in 1. par. qu. 32. art. 4. & in 2. 2. qu. 21. art. 1. & 2. explicat Eymericus in Direct. Inquis. par. 2. qu. 2. Non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium asserere absque peccato; aut censurâ erroris vel temeritatis &c. ut ex prædictis constat. Sed hæc mens Theologorum: quocirca nos Canonice decedimus quæstiones nostras & Theologi decedant quæstiones suas, quia non est sine culpa ponere falsem in melle alienam: ut de Legistis & Canonistis dicebant in c. fin. infra de condit. apposit. Butr. n. 8. in fin. & Alex. de Nævo n. 26.

In textu ibi constitum: nota, actum Fidei duplicem esse, ut docet hic D. Thomas: scilicet corde credere & ore 55 profiteri secundum illud ad Roman. 10. Corde creditur ad justitiam; ore autem Confessio fit ad salutem. Ad primum referuntur verba illa hujus Constitutionis: firmiter credimus. Ad secundum referuntur immediatè sequentia: simpliciter confitemur.

Reliqua ad expositionem hujus Constitutionis vide hic per Holtiensem Joan. Andr. de Collectar. & præcipue per D. Thomam in sua glossâ quæ habetur opusc. 23. Num ut inquit hic Bald. in princ. ea quæ continentur in hoc capitulo pertinent ad apicem Theologiæ, contrâ quam periculose erratur.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT II.

Amnamus ergò & reprobamus libellum seu tractatum quem Abbas Joachim edidit contrâ Magistrum Petrum Lombardum, de unitate seu essentiâ Trinitatis: appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis: quoniam quædam summa res est Pater & Filius & Spiritus Sanctus; & illa non est generans, neque genita, neque procedens: undè asserit, quod ille non tam Trinitatem quàm quaternitatem astruebat in Deo: videlicet tres Personas, & illam communem essentiam quasi quartam manifestè protestans, quòd nulla res est quæ sit Pater & Filius & Spiritus Sanctus; nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamvis concedat quòd Pater & Filius & Spiritus Sanctus sunt una essentia, una substantia unaque natura; verum unitatem hujusmodi non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam esse fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines unus populus; & multi Fideles una Ecclesiâ: juxta illud, multitudinis credendum erat cor unum & anima una; & qui adhæret Deo, unus spiritus est cum illo. Item, qui plantat & qui rigat, unum sunt; & omnes unum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus & populus tuus unum sunt. Ad hanc autem suam sententiam astruendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de Fidelibus inquit in Evangelio: volo Pater, ut sint unum in nobis: sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum. Non enim, ut ait, Fideles Christi sunt unum: id est quædam una res quæ communis sit omnibus; sed hoc modo sunt unum: id est una Ecclesiâ, propter Catholicæ Fidei unitatem; & tandem unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis: quemadmodum in canonicâ Joannis Apostoli epistolâ legitur, quia tres sunt qui testimonium dant in Cælo: Pater & Filius & Spiritus Sanctus; & hi tres unum sunt. Statimque subjungitur; & tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis; & hi tres unum sunt, sicut in quibusdam codicibus invenitur. Nos autem Sacro approbante Concilio, credimus & confitemur cum Petro, quòd una quædam summa res est; incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater & Filius & Spiritus Sanctus: tres simul Personæ ac sigillatim quælibet earumdem; & idè in Deo solummodò Trinitas est non quaternitas, quia quælibet trium Personarum est illa

res : videlicet substantia, essentia seu natura Divina, quæ sola est universonum principium : præter quod aliud inveniri non potest ; & illa res non est generans, neque genita nec procedens ; sed est Pater, qui generat ; & Filius, qui gignitur ; & Spiritus Sanctus, qui procedit ; ut distinctiones sint in Personis & unitas in naturâ. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus : non tamen aliud ; sed id quod est Pater, est Filius & Spiritus Sanctus idem omnino, ut secundum orthodoxam & Catholicam Fidem consubstantialia esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur. Pater quod dedit mihi, majus omnibus est ; ac dici non potest, quod partem substantiæ suæ illi dederit & partem ipse sibi retinuerit, cum substantia Patris indivisibilis sit : ut potè simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transfulerit suam substantiam generando : quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi : alioquin defuisset esse substantia. Patet ergo, quod sine ullâ diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit ; & ita Pater & Filius habent eandem substantiam ; & sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus Sanctus ab utroque procedens. Cum ergo veritas pro Fidelibus suis orat ad Patrem : volo (inquiens) ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus : hoc nomen unum pro Fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratiâ : pro Personis verò Divinis, ut attendatur identitatis unitas in naturâ : quemadmodum alibi veritas ait : Estote perfecti, sicut & Pater vester Cœlestis perfectus est ; ac si diceret manifestus : Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester Cœlestis perfectus est perfectione naturæ : utraque videlicet suo modo, quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari : quin inter eos major sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur Sententiam vel Doctrinam præfati Joachim, in hac parte defendere vel approbare præsumperit : tanquam hæreticus ab omnibus evitetur. In nullo tamen, propter hoc, Florenti Monasterio (cujus ipse Joachim exiit Inceptor) volumus derogari, quoniam ibi & regularis est Institutio & Observantia salutaris : maximè cum ipse Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit : Apostolicæ Sedis Judicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam quam propriâ manu subscripsit : in quâ firmiter constitetur se illam Fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia : quæ (disponente Domino) cunctorum Fidelium Mater est & Magistra. Reprobamus etiam & condemnamus perverissimum dogma impii Almarici, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit ; ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana.

SUMMARIUM.

1. Hæreticus censeri non debet errans in Fide, si Romanæ Ecclesiæ Fidem suscipere sit paratus & n. 20.
2. Pater & Filius & Spiritus Sanctus, verè unione & non similitudinariâ vel collectivâ, sunt una substantia que non est generans, nec genita, nec procedens ; & n. 27.
3. Nec per hoc in Trinitate Dei est quaternitas ; & n. 27.
4. Damare & reprobare : an & in quo differant.
5. Nullum simile est idem.
6. Veritas quid sit.
7. Errorum in Fide, nulli fas est defendere.
8. De Fide publice disputare : an & quando liceat.
9. Joachimus Abbas dicitur habuisse spiritum Prophetiæ ; & n. seqq.
10. Prædixit Ordines Prædicatorum & Minorum.
11. De illius vaticiniis judicium ; & n. seqq.
12. Non prophetico spiritu aliqui futura prædicant ; sed conjecturâ mentis humanæ, que aliquando ad verum pervenit ; aliquando fallitur.
13. Prout fecit Abbas Joachimus ex Sententiâ Divi Thomæ.
14. Hæreses plures Joannis de Parma, de Doctrinâ Abbatis Joachimi.
15. Libro damnato : non censetur damnatus illius Autor, si librum supponat correctioni Romani Pontificis.
16. Sed damnato Autore, ejus quoque libri censentur damnati.
17. Amannus. Licet quis erret in Fide non debet Hæreticus censeri : dum tamen Fidem Romanæ Ecclesiæ suscipere sit paratus, vel se illam tenere fateatur : hoc dicit secundum Abb. Antiq. n. 3. Sed secundum Joan. Andr. cum quo concordant Bellarm. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Sicul. & Joan. de Anan. Summarum sic. Pater & Filius & Spiritus Sanctus verè unione & non similitudinariâ vel collectivâ sunt una substantia, essentia seu natura : que substantia non est generans, nec genita, nec procedens ; quia illi actus non substantiæ, sed Personis debent attribui.
18. Neque per hoc in Trinitate Dei est quaternitas. Contrarium

17. Etiam si aliis sint boni. Declaratur num. 18.
18. Hæretici dicitur esse bonum si : reprobat quædam ad hoc, ut autoritatem in se continent : aliis quasi verum, non tamen autorizabile approbatur.
19. Libros Hæreticorum continentes hæresim vel de Religionis tractantes : qui legant aut retinent, excommunicantur in Bullâ Censæ.
20. Joannes de Polacco Doctor Parisiensis non fuit Hæreticus, quia licet errorem suum defendere niteretur : tamen se submisit definitioni Apostolicæ Sedis.
21. Hæresis inquit est error in intellectu : Hæresis completiva est pertinacia in voluntate.
22. Pertinax quis.
23. Doctores Catholici in principio vel in fine librorum suorum : quam faciunt protestationem ad evitandam hæresim & n. seqq.
24. Joachimus Abbas non fuit Hæreticus, sed erraticus ; & n. 26.
25. Eiusdem Epistola, quæ scripta sua Apostolice subiecit examini, refertur.
26. Joachimus declarat Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.
27. Errores illius qui fuerint.
28. Almarici Hæresis, quæ.
29. Sentientes Hæretici sunt, nisi se Romanæ Ecclesiæ correctioni submittant : hoc dicit. Dividuntur in duas partes principales : Prima damnat doctrinam Abbatis Joachim ; secunda ibi : Reprobamus, damnat doctrinam Almarici. Item prima pars facit quinque. Primò reprobat opinionem ipsius Joachim contra Magistrum Sententiarum, quam prolequitur exprimens motiva & rationes ipsius. Secundò ibi : Nos autem, approbat & probat illam Sententiam Magistrum quam damnabat Joachim. Tertio ibi : eum ergo. Respondet illi autoritati, quæ Joachim principalis movebatur. Quarto ibi : si quis, damnat tenentem illam opinionem reprobam. Quintò

in nullo, protestatur pro Monasterio ipsius Abbatis Joachim & pro intellectu hujus Capituli : vide Archidiaconum in cap. in Christo Pater n. 1. de consecrat. dist. 2. & Melchiorum Canum de locis Theologicis lib. 12. cap. 7. vers. Secunda præscriptio.

Nota primò ex principio textus, verba : damnamus & reprobamus, hic poni tanquam diversa. Nam damnare est rem perpetuò sine spe sublevandi, tormentis & ignominie sententialiter deputare. Reprobare autem est rem evidentibus rationibus ream probare seu demonstrare : unde dicunt quidam : damnat sententiam vel opinionem & reprobat rationes, secundum Joan. Andr. hic n. 6. & Bellarm. n. 1. & Abb. in 1. notab. Licet alii existimant hæc verba fuisse hic inculcata ad majorem exaggerationem seu aggravationem.

Secundo nota ibi, unitatem hujusmodi non veram, sed similitudinariam. Illud quod est per similitudinem, non esse per essentiam & veritatem ; quia nullum simile est idem, l. actionis verbo §. 1. cum gloss. in verb. obtinent ff. de verborum obligat. & veritas secundum Joan. Andr. hic n. 11. est perpetue existentis rei tanta soliditas ; ut ceteris defluentibus, ipsa in suo esse remaneat inconcussa : Imò concessioibus, si dici fas sit, amplius roboratur. Alias veritatis definitiones recentet S. Thomas in 1. par. quest. 16. art. 1. in corp.

Tertio nota ibi, defendere & approbare præsumperit : nulli fas esse defendere errorem in Fide, ut hic & in cap. Qui aliorum 24. quest. 3. & in cap. Excommunicamus il. 2. §. Credentes de Hæreticis. Imò nec disputare de Fide publicè turbis coadunatis, tumulis sive periculis defendendæ causæ : ut l. penult. C. de Summâ Trinitate. Innocentius hic n. 1. & Joan. Andr. n. 31. Sin autem ad confusionem Hæreticorum vel ad Fidem clarificandam. Fide de aliquis disputaret, ut fecit B. Silvester : non esset malum, ut hic dicit Compoll. in fin. Hostiensis n. 21. in verb. Defendere. Qui ad hoc allegat cap. Inter §. Præcipis de purgat. Canon. Joan. Andr. d. n. 31. & Bellarm. n. 6. in verb. Defendere. Butr. n. 25. facit secundum eos cap. 2. §. 1. de Hæret. lib. 6. & est ex mente D. Thomæ in 2. 2. quest. 10. art. 7. ad 2. dum dicit d. l. penult. Martiani Augusti per Canones confirmat prohibere publicam disputationem de Fide, que procedit ex dubitatione : Fidei non autem illam que est ad Fidei confirmationem, de quo die plenius : ut hic per Bellarm. n. 11. An autem hoc vendicet sibi locum in Cœciliis tantum, an verò etiam in Laicis pendet ex intellectu text. in d. c. 2. §. Inhibemus de Hæret. lib. 6. ad quod vide quod scripsi in cap. Cum venissent, n. 113. de Indictis.

Quarto nota in vers. In nullo tamen, Abbatem Joachim fuisse Institutorem celeberrimi Monasterii Florentis, quod est in Calabria : unde ille fuerat oriundus, qui etiam multos libros composuit & futura prædixit ; & fuit tempore Urbani III. in Martinianâ 1188. ut refert Albericus de Rosate in suo Dictionario in ver. Abbas. Et sic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui illius errorem damnavit, ut hic in littera de sivo Joachim, ut inquit Joan. Andr. hic n. 9. Quomodo divinitus habuit donum intelligentiæ & spiritum Prophetiæ. Vide in historis lib. 30. cap. 40. & super Davidem prophetavit Ordinem Prædicatorum & Minorum. De eodem hic legitur in Registro mundi impresso Norimbergæ anno Salutis 1493. ad unum à creatione Mundi 6344. fol. 204. Joachim Abbas Calaber ad Urbannum Pontificem Veronam accessit. In maxima Doctrina & excellentissimâ, ac præpè Divini ingenii vir : hac ipsâ tempore apud Guillelmum Regem & Calabros omnes, clarus & inclitus fuit. Qui spiritum Prophetiæ, ut aiunt, repletus & futuris quasi præsentia discerebat, cum prius non multum ab homine Doctore didicisset donum intelligentiæ, ut servat, divinitus accepit : addo ut facundè Scripturarum difficultates enodaret ; & cum plurimum eruditus esset, nonnullis in sacros Codices edidit Commentarios ; & quàm maximè in Apocalypsin, ubi & multa prædixit & potissimum de Ordinibus Mendicantium. Item contra Petrum Lombardum Theologum librum composuit, qui postè damnatus & reprobatus fuit : sicut patet in principio Libri Decretalium. Festus quoque multa scripsisse, librosque suos Domino Papæ emendandos obtulisse ; & ei multa de futuris reservata aiunt de duobus Regibus Franciæ & Angliæ apud Messaniam hyemantibus. Aliquando interrogatus quid sibi de expeditione Saracenorum sperandum esset ; respondit : Non dadesse tempus, quòd Jerusalem recuperari possit. Super his autem quæ scripsit de futuris temporibus : nos verum incertarum præfugium relinquere convenit iudicio posterorum. Alia quoque perpulchra scripta mandavit. Hæc ibi. Similiter Cardinalis Bellarminus de Scripitoribus Ecclesiasticis : Joachimus, inquit, Abbas Florentis Monasterii vivebat anno 1198. Scripsit in Istaum & Jeremiam & Apocalypsin ; & concordiam Testamenti veteris & novi : quæ omnia extant. Circumferuntur quædam vaticinia sub ejus nomine de futuris Pontificibus Romanis : quæ, quom Fidem mereantur : aliarum sit

judicium. Illud mirum est, quid cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant : tamen curiositas hominum ad nostra usque tempora extendere illa conatur. Hæc illi. Verum S. Thomas in 4. sent. dist. 43. art. 3. qu. 2. ad 3. relatis verbis Augustini 18. de Civitate Dei, dicens aliquos exquisitè & ingeniosè futura prædicere : non Prophetico spiritu, sed conjecturâ mentis humanæ, que aliquando ad verum pervenit ; aliquando fallitur : sic ait. Et similiter videtur esse de dictis Abbatis Joachim, qui per tales conjecturas de futuris aliqua vera prædixit & in aliquibus deceptus fuit. Hæc Sanctus Thomas. Romæ Alexander IV. condemnavit librum quemdam, Evangelium æternum communiter appellatum : cujus autor, ut fertur ; fuit quidam Joan. de Parma Monachus, in quo libro plures hæreses sunt reperiæ & in specie : quod Doctrina Abbatis Joachim excellit Doctrinam Christi & consequenter novum & vetus Testamentum. Item quod adveniente Evangelio Spiritus Sancti : sive clarescente opere Joachim, quod ibidem dicitur Evangelium æternum, sive Spiritus Sancti : evacuabitur Evangelium Christi. Refertur ab Eymérico in Directorio Inquisitionum p. 2. qu. 9. pag. 288. col. 2. litterâ C. & ibi vide de Joachimo aliam insaniam in vigesima hæresi.

Quinto nota ibi, Cum ipse Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit. Et signa regulam, quod damnato libro : non censetur damnatus illius Autor, si librum supponat correctioni Romani Pontificis : ut hic aperte probatur. Nam libellus Abbatis Joachim damnatus à Concilio, ut in principio textus ; & tamen ipse Joachim non damnatur, quia libellum suum subiecit censuræ Apostolicæ Sedis : ut hic patet ; & latius dicam infra in 6. notabili. Verum hæc regula non convertitur ; quia damnato Autore, ejus quoque libri censentur damnati : ut cap. Fratemitatis de Hæretic. Nam ut ibi dicitur, cum Cœlestium atque Pelagius in Ephesinâ Synodo sint damnati : quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur Auctores ; Concordat cap. Nullus 3. qu. 4. & cap. Canonice, 16. dist. Quod locum habet etiam eorum libri alia sit boni, quia nihilominus non sunt recipiendi : ut firmat glossa unica in d. c. Fratemitatis, cum quæ concordant illi Innocentius n. 1. vers. Si tamen publicè personâ accusatus. Butr. n. 3. vers. Solutio.

Verum, ut inquit Hostiensis hic n. 19. licet etiam ex dictis Hæreticorum partem sumere, ubi benè dixerunt : ut cap. Si quid veri 37. dist. & cap. 1. in princ. 19. dist. dicitur tamen Hæretici reprobandi ; et si bonum sit quantum ad hoc, ut pro jure habeatur quasi autoritatem in se continere : alia quasi verum, non tamen autorizabile approbatur. Et ita intelligas jura que in hoc contraria videntur, secundum Goffred. & Hostiensem, cum quibus concordant hic Joan. Andr. n. 44. Bellarm. n. 13. circa fin. vers. Dicitur tamen Hæretici.

Sed hodie in primâ excommunicatione Bullæ Cœnæ, excommunicantur Hæreticorum libros hæresim continentes vel de Religione tractantes, sine autoritate Sedis Apostolicæ scienter legentes, retinentes, imprimentes seu quomodolibet defendentes ex quavis causa publicè, vel occultè : quovis ingenio vel colore. Et ita ad hæc excommunicationem incurrendam quatuor conditiones requiruntur : prima scilicet, ut libri sint Hæreticorum ; secunda, ut hæresim continent vel de Religione tractent ; tertia, ut scienter legantur, retineantur, imprimantur vel defendantur ; quarta, ut id fiat sine licentiâ Sedis Apostolicæ.

Sextò nota ibi, Apostolica Sedis iudicio approbanda & corrigenda. Errantem in Fide non esse Hæreticum, si errorem suum supponat iudicio Sedis Apostolicæ ; vel Fidem Romanæ Ecclesiæ se tenere confiteatur. Ad idem cap. Hæc est Fides, 24. qu. 1. cap. Dixit Apostolus qu. 3. ubi dicitur : Qui sententiam suam quamvis fallam atque perverfam, nullâ pertinaci animositate defendunt ; querunt autem cautâ sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint : nequaquam sunt inter Hæreticos deputandi. Ideoque in Extravag. Vas electionis de Hæreticis. Joan. Polisch. Doctor Parisiensis non fuit Hæreticus ; quia licet in Constitutio Papæ articulos quos docuerat, defendere niteretur ; asserbat tamen se paratum credere & tenere in præmissis ; & alia que credenda & tenenda esse Sedes Apostolica definiert : ut ibi legitur ; & hic notant glossa in verb. Corrigenenda. Abb. Antiq. n. 3. Hostiensis n. 18. Joan. Andr. & Bellarm. in princ. Butr. n. 27. Abb. Sicul. n. 5. & reliqui omnes. Ratio hujus assertionis est, quia hæresis est error in Fide cum pertinaciâ, cap. Qui in Ecclesiâ, 24. qu. 3. Archid. in cap. Hæresis n. 1. eodem causâ & qu. Silvester in verb. Hæresis n. 1. num. 1. unde secundum Archidiaconum ad rationem Hæretici duo concurrunt : unum est error in intellectu, quod est hæresis initium ; alterum pertinaciâ in voluntate, quod est hæresis complementum. At pertinax dici non potest, qui errorem suum corrigere paratus est & protestetur se credere quod credit Sancta Mater Ecclesiæ. Turrectem. in Summâ de Ecclesiâ lib. 4. cap. 1. par. 2. §.

Antonius in a. par. tit. 12. cap. 1. Perinax enim idem est ac durus, irrevocabilis, indocilis, obstinatus: ut dicit glossa in Clement. unic. §. Perinax in verb. Perinaxiter, de Summi Trinitate & Fide Catholica; & dicitur perinax, quali propoliti tenax seu multum tenax. Facit text. in l. 5. §. Tutore ff. de suspect. Tutor.

Hinc Doctores Catholici caute in principio vel in fine librorum suorum consueverunt sponere protestationem, quod omnia eorum dicta aut scripta correctioni Sanctae Ecclesiae Catholicae subijciant; & per hoc evitant omne periculum haereticae pravitatis: licet in eorum scriptis aliqui sint errores ab Ecclesia damnati, prout fecit Abbas Joachimus dicens epistolam propria manu subscriptam in qua firmiter confessus fuit, se illam Fidem tenere quam Romana tenet Ecclesia: quae, disponente Domino, cunctorum Fidelium Mater est & Magistra. Erat enim in textu ad fin. & notat Butr. hic n. 27. plenè Cardin. in Clement. 1. §. Perinax n. 50. de Summi Trinitate & Fide Catholica decis. conf. 8. Gravia sunt, n. 128. vol. 1. dicens de hoc esse textum apertum; & ad litteram in hoc cap. Navar. conf. 6. hypotes. n. 14. de Haeret. Joan. à Royas in tract. de Haeret. par. 1. n. 62. & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronensis cautela 115. Tenor autem Epistolae Abbatis Joachimi est ejusmodi.

25 UNIVERSIS QUIBUS LITTERE ISTE ostendit fuerint: Frater Joachim dicitur Abbas de Flore, aeternam in Domino Salutem.

Sicut ex Litteris D. Papae q. Clementis: quae apud nos sunt, percipi potest ex Mandato D. Papae Lucii & D. Papae Urbani nisi sum aliqua scripturasse; & hancque, quod occurrit ad gloriam Dei scripturam non desino. Denique librum concordiae quinquè voluminibus comprehensum, expositionem Apocalypsis octo partium titulis insignitam, Psalterium decem ephodiarum tribus voluminibus incisum: prout Deus militi inspiravit & facultas ingenti officii, ad consummationem conduxi: praeter alia quae in parvis libellis, seu contra Judaeos seu contra Catholicam Fidem adversarius comprehendi. Et dum sum in hoc corpore praesens, ad adificationem Fidelium Christi & maxime Monachorum, dare operam non possum. Quia verò pro angustiis temporum non potui hancque opuscula ista praeter librum concordiae Apostolice culmini praesentare; ut ab eo corrigerentur, si qua ibi (quod non ab uno: etsi mihi confitui non sim) occurrerit corrigenda; & incertus est homini numerus dierum suorum: si me contigerit prius egredi ex hac luce, quam possem secundum quod accepi in mandatis: siquidem ea conditione suscepi dicenda, ut omnes quidem libros ei cui datum est omnimodè Magisterium, praesentarem: Rogo ex parte Dei Omnipotentis Coadjuvantes meos & Priores & ceteros Fratres metuentes Deum; & ea quae posse videntur autoritate praecipio: quatenus praesens scriptum aut exemplar habentes secum: ac si pro testamento opuscula quae haecinae conficisse videri; & si quid me de novo usque ad diem obitus mei contigerit scripturam, quam citius poterint collecta omnia reliquis in salubri custodia exemplaribus, Apostolice culmini representent: recipientes ab eadem Sede vice meae correctionem; & exponentes ei meam circa ipsam devotionem & Fidem; & quod ea semper paratus sim, quae ipsa statuit vel statuerit, observare, nullamque meam opinionem contra ejus defendere Sanctam Fidem: credens ad integritatem quae ipsa credit & tam in moribus quam in Doctrina suscipiens correctionem; abijcitur quod ipsa abijcit: suscipiens quod suscipit ipsa: credens firmiter non posse portas inferi pravitate adversus eam; & si ad horam turbari & procellis agitari contingat: non desicere Fidem ejus usque ad consummationem saeculi.

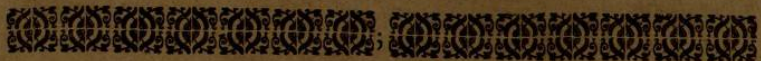
Hoc scriptum feci ego Joachim Abbas; & propria manu roboravi, anno Domini Incarnationis 1200. & sic me tenere confiteor: sicut in eo continetur.

26 Stante igitur hac protestatione: Joachim non fuit haeticus, sed erraticus; quia noluit diceret ad Christo, secundum ea quae tradit Bald. in cap. 1. n. 1. supra eod. & ita declaravit Honorius Papa III. anno Domini 1221. ad supplicationem Abbatis & Conventum de Ordine Floris: cuius declaratio extracta ex Registro ejusdem Honorii in Bibliotheca Vaticana, sic se habet: Honorius etc. Cusen-

tino Archiepiscopo & Episcopo Bisiniacensi: ex parte & infra. Licet igitur praedictus libellus sine tractatu, condemnatus fuerit in Concilio memorato, quia tamen idem Joachim omnia scripta sua Romano mandavit Pontifici assignari Apostolicae Sedis Judicia approbanda seu etiam corrigenda: dicens epistolam, cui propria manu subscripsit: in qua firmiter esse confessus, se illam Fidem tenere: quae disponente Domino cunctorum Fidelium Mater est & Magistra. Erat enim in textu ad fin. & notat Butr. hic n. 27. plenè Cardin. in Clement. 1. §. Perinax n. 50. de Summi Trinitate & Fide Catholica decis. conf. 8. Gravia sunt, n. 128. vol. 1. dicens de hoc esse textum apertum; & ad litteram in hoc cap. Navar. conf. 6. hypotes. n. 14. de Haeret. Joan. à Royas in tract. de Haeret. par. 1. n. 62. & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronensis cautela 115. Tenor autem Epistolae Abbatis Joachimi est ejusmodi.

Septimo nota ex prima parte textus, duos errores istius Abbatis Joachim. Primus error fuit, quia redarguebat de haesi Petrum Lombardum Sententiarum Magistram: qui lib. 1. sentent. dist. 5. dixerat, quod summa quaedam res est Pater & Filius & Spiritus Sanctus; & illa non est generans, neque genita, neque procedens; ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum astruere quaternitatem: quod est falsum. Secundus error fuit in unione substantiae Divinae, quoad Personam Trinitatis: quam unionem ipse Joachim asserere non veram & propriam: quod quasi collectivam & similitudinariam; & utrumque errorem damnat Concilium & Joachimi fundamenta evertit: ut in textu; & notat Hostiensis in princ. & Joan. Andr. n. 19. in verb. Quaternitas: ubi de primo errore & n. 6. in verb. postquam: ubi de 2.

Ultimo nota ex secunda parte textus, doctrinam impii Almarici fuisse damnatam à Concilio, quod ea potissimum de causis fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium spellet hanc doctrinam non tam haeticam quam insanam: facile intuetur quae ipsius Almarici errores legitur. Fuit Almaricus natione Gallus; patriam Carnotensis, Lutetiae Parisiorum impletatis Doctus: inter Varnos mentis ejus errores recensentes percipit, qui sequuntur: Primum dicebat Corpus Christi non alter esse in pane Altaris quam in alio pane & in qualibet alia re: transubstantiationem denegans. Secundò, Deum sic locutum fuisse in Ovidio sicut in Augustino. Tertio, negabat resurrectionem corporum, Paradisum & infernum; sed qui in se Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in se Paradisum; qui contra mortale peccatum haberet, eundem infernum habere in se: non alter quam dentem putridum in ore. Quarto, Altaria Sanctis dicata & Imagines thurificare Sanctiorumque invocationes, idololatram esse asserere. Quintò, non solum cum Armenis Adam & Hevam nunquam carnali copula jungendos si permansissent in statu illo in quo Deus illos creavit; verum etiam sexum differentiam nullam, sed hominum multiplicationem aequè ac Angelorum futuram affirmabat. Sextò, asserere Deum non videri in se sed in creaturis, sicut lumen in aere. Septimò, illud quod alias est peccatum mortale: factum in caritate non esse peccatum, impunitatem peccatorum charitatem. Octavò, affirmabat ideas quae sunt in mente Divina, & creare & creare posse; cum tamen secundum Augustinum in mente Divina nihil sit nisi aeternum & incommutabile. Nonò, fovebat mentem contemplativam vel Beati perdere suum esse in proprio genere & redire in illud esse ideale: quod habuit in mente Divina. Decimò, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire & in ipsum converti; ut sint unum individuum cum ipso: unde per consequentiam negabat in resurrectione duplicem fore sexum. De his & pluribus aliis vesanis erroribus, una cum complicibus ab Episcoporum & Theologorum Parisiensium Concilio convictus: ex marore animi interit ejusque cadaver Iulphi Gallorum Regis postea exhumatum & flammis exultum est anno Domini 1208. Suprà scriptas haereses recenset Præteolus de Sectis haetic. l. 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in Speculo historiali lib. 30. cap. 7. quorum etiam meminit Eymericus in Director. Inquit, par. 2. qu. 7. num. 3. & nonnullas referunt Genebrardus l. 4. Etymologiarum. S. Antonius p. 4. tit. 11. cap. 7. §. 1. vrrf. Reprobatur etiam. Hostiensis hic n. 16. & 12. Joan. Andr. n. 36. & 37. Bellarm. n. 9. & Butr. n. 29. Vide notas ad Concilium Lateranense IV. tom. 3. Conciliorum, par. 2. pag. 697. littera E.

DE CONSTITUTIONIBUS

Ex Concilio Meldensi.

CAPUT I.

Canonum Statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus vel Judiciis Ecclesiasticis, suo sensu; sed eorum autoritate ducatur.

SUMMARIUM.

1. Intellensus variis ad hoc capitulum; & n. seqq. usque ad n. 10.
2. Canonum Statuta de quibus loquitur haec Constitutio: quot modis accipiatur, ibid.
3. Praecepta moralia Legis veteris immutabilia sunt.
4. Praecepta caeremonialia fuerunt viva usque ad Passionem Christi: mortua detrepere & mortifera post divulgationem Evangelii.
5. Praecepta judicialia evanescunt post adventum Christi; & quomodo non sint mortifera, sunt tamen mortua.
6. Infideles ad Fidem & Observantiam novae Legis non coguntur nisi in n. 78. & 88.
7. Constitutiones Canonum ligant omnes; & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo, Judicia sunt regulanda.
8. Actionis verbum hic positum, quo sensu accipiatur; & n. 9.
9. Canones transgredi non licet in Ecclesiasticis negotiis, vel iudiciis; & proprium sensum sequi.
10. Constitutiones Canonicae ab omnibus sunt servandae tam in foro externo, quam in foro conscientiae.
11. Meldensis Concilii causa & auctoritas qua.
12. Canonis appellatione in latoris significatione venit omnis Constitutio Ecclesiastica; & n. 18.
13. Rex Angliae, si de Jure faciat mentionem: de suo Jure Regio intelligitur.
14. Conciliorum Provincialium Decreta in Gregorianâ compilatione inserta, vim habent generalium Constitutionum.
15. Concilia Provincialia etiam per Sedem Apostolicam confirmata, regulariter non obligant extra Provinciam; & n. seqq.
16. Confirmatio dat robor actui confirmato, sed illum non extendit.
17. Rex in suo Regno est Monarcha & totum continens.
18. Papa Jurisdictionem non restringitur ad limites alicujus Territorii.
19. Decretalis Epistola, Decretum, Dogma, Mandatum, interdicitur & Sanctio: in quibus differant.
20. Canon strictè accipitur pro Constitutione in generali Concilio edita.
21. Canonis, qui dicitur ex stilo Concilii Tridentini.
22. Canonis nomine frequentia usurpantur Constitutiones in corpore Juris clausae; & n. seqq.
23. Juris Canonici corpus, quae complectatur; & n. 45.
24. Clausula, in his quae sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis & Constitutionibus Apostolicis non adveniunt; de quibus Canonibus intelligatur.
25. Declarationes Apostolicae, an dicantur Statuta Canonum; & n. seqq. usque ad n. 27.
26. Statuere ex propria significatione, est Jus novum inducere, ibid.
27. Canonis Fidei non continet Jus novum, sed Juris Divini declarationem.
28. Statuere & decernere, se computantur etiam cum verbo declarare.
29. Canonum appellatione, an veniant Statuta Episcoporum; & n. seq. usque ad n. 37.
30. Quid in materiâ odiosa & panali. Et quid in materiâ favorabili, n. 30.
31. Jus municipale non est Jus commune.
32. Canonis appellatione in materiâ favorabili venit etiam Constitutio Capituli; & n. 33.
33. Absolvere potest inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papa, quam Episcopo; si illius conditor absolutionem sibi non reservavit.
34. Dissensum qui potest super irregularitate impositâ à Ca-

35. none, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursum excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis.
36. Conciliorum Provincialium Decreta, an possint Canones appellari.
37. Canonis appellatione indistinctè venit Statutum Episcoporum, si à Papa sit confirmatum.
38. Et idem si Statutum sit secundum terminos Juris communis.
39. Gratiani dicta non sunt pro Canonibus recipienda.
40. Leges Civiles in volumine Decreti insertae: si sint contrariae Canonibus, non sunt servandae in foro Ecclesiae; & n. 45.
41. Nec censentur canonizata, nisi qua à Papa Canonibus inseruntur.
42. Rubrica Decreti non sunt autenticae exceptâ primâ; & n. seqq.
43. An illarum autor fuerit Gratianus.
44. Publica prima Decreti, quo sensu dicitur autentica.
45. Palae non habent Canonis auctoritatem: unde dicta; & quis fuerit illarum autor.
46. Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut se Decreti autorem ostenderet.
47. Leges Civiles Canonibus non contrariae servari debent, etiam in foro Ecclesiae.
48. Decreti liber, in quibus hodiè intelligatur approbatus.
49. Canones omnes sunt in Praecepto.
50. Canonum transgressores, eo contempto vel neglecto; aut conscientia: qualiter peccent & puniantur.
51. Causae Ecclesiasticae, decidenda sunt secundum Canones & non secundum Leges.
52. Causa etiam in foro seculari, secundum Canones est decidenda; si de re Ecclesiastica agatur actione reali; sed si actione personali.
53. Sed in preparatoris iudicii indistinctè servanda sunt Leges fori, ubi causa ventilatur.
54. Iudex an debeat iudicare secundum conscientiam, an vero secundum alicuius, & probata; & n. seqq.
55. Iudicis conscientia triplex.
56. Princeps iudicare potest secundum conscientiam, adhibita tamen cautela hic posita.
57. Constitutiones Canonicae ligant omnem creaturam; Et an hoc sit restringendum ad subditos: ibid. & n. seq. usque ad n. 93.
58. Canonum Conditori & Vicario Creatoris subiecta est omnis creatura.
59. Princeps non astringitur Legibus suis vel Praedecessorum, vi coactiva; astringitur tamen vi directiva rationis Jure naturali & Divino; & n. seqq. usque ad n. 62.
60. Praedecessorum suorum Statuta custodiat, quia sua à successores desiderat Mandata servari.
61. Lex non habet vim coactivam, nisi à Principis potestate.
62. Papa quomodo non infringatur Lege positiva: astringitur tamen mente Legis & aequitate naturalis, determinante aliquid circa peccatum.
63. Papa an ligetur c. Omnis utriusque, de panit. & remiss.
64. Nemo cogitur à seipso, sed tamen à seipso dirigitur & obligatur.
65. Nulla auctoritas vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale; vel ut sit solutus legis naturalis.
66. Pagani & Infideles, an & in quibus subsint Jurisdictioni Ecclesiae & n. seqq. usque ad n. 93.
67. Over Christi, sunt omnes tam Fideles, quàm Infideles per creationem: licet non sint de vili Ecclesia.
68. Papa non solum super Fideles; sed etiam super Infideles Jurisdictionem habet de Jure: licet non de facto.
69. Gentilis potest licitè puniri per Papam si contra Legem